

โคลงพิพิธพากย

(หนังสือตกค้างในท้องสมุคของผู้ตาย)

แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายอุทัยวรรณ อมาตยกุล (พระยาราชพินิจจัย)

นะ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2487

05/03/2566

นายอุทัยวรรณ อมาตยกุล (พระยาราชพินิจชัย)

2418 - 2487

คำนำ

หนังสือ โคลงเรื่อง^{นี้} กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณแต่ก่อน ได้ขอแรงเงินตก^ว ที่เป็นสมาชิกหอพระสมุดวชิรญาณบ้าง ไม่ได้เป็นสมาชิกบ้าง แดกรรมการเองบ้าง ช่วยกันแต่งเป็นคำโคลงคนละเรื่อง แลตั้งคุณแต่โทษของเรื่องที่ตั้งเป็นกระตุ^คความนั้น แล^วตั้งพิมพ์ในหนังสือวชิรญาณ อนุ^คโตมตาม โคลงสุภาวดี^ค ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราช^คนิพนธ์ไว้บ้าง โปรดให้พระบรมวงษานุวงศ์ ข้า^คทูลดลของ^ครัช^คพระบาท ด้^คงบ้าง รวบรวมเข้าไว้เป็นเรื่องอันหนึ่ง ซึ่งได้เคยตั้งพิมพ์เป็นสมุดเล่มเด็กขนาดมื่อ^คถึ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ นั้นแล้ว แต่เรื่อง^คที่กล่าว^คนี้ เป็นการที่แต่งคนละบทต้องบท เช่นว่า ด้วยความรัก^คก็แต่งหลายคน แล^คมารวมกัน^คในหมวดความรัก ความซึ้ง ความงาม ความเมื่อน่าย เป็นต้น ก็แต่งกันหลาย^คๆ คน แล^คมารวมเข้าหมวดกัน เพราะฉะนั้น โคลงบางบทความจึงคล้ายคลึงกันบ้าง เพราะต่างคนต่างแต่งมาประจบกันเข้า แต่โคลงเรื่อง^คที่กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณขอแรงให้แต่ง ซึ่งได้กล่าวถึงอยู่^คบน^คนี้ เป็นขอแรงให้แต่งคนละเรื่อง เป็นต้นว่ากล่าวด้วยความรัก^คก็แต่งคนเดียว จะเป็น โคลงกับบทก็ตามแต่ความพอใจของผู้แต่ง ไม่ได้กำหนด ความซึ้ง ความเชื่อ ความสงไสย เป็นต้น ก็แต่งเรื่อง^คละคนเหมือนกัน แด^คกระตุ^คความที่แต่ง^คนี้ เด็กดั่ง^คที่^คค^คกัน โดย^คการ^คที่เป็น^คปฏิ^คบ^คก^คษ^คตรง^คกัน^คข้าม ซึ่งข้างหนึ่ง^คเป็น^คความดีควร^คให้มี^คขึ้น ข้างหนึ่ง^คเป็น^คความชั่ว ควร^คระ^คเด^คเสีย เช่น^คความ^คหมิ่น^คแ^คความ^คเก^คย^คจ^คร^คาน^คเป็น^คต้น^คบ้าง เป็น^คคุณ^คแต่^คโทษ^คทั้ง^คสอง^คข้าง แต่^คต่าง^คกัน^คตรง^คกัน^คข้าม เช่น^ค ความ^คช้า ความ^คเร็ว ความ^คแรง ความ^คอ่อน เป็นต้น^คบ้าง

เมื่อแต่งแล้วก็ส่งพิมพ์ไปเป็นคราว ๆ กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณ
ในบัดนี้เห็นว่าเป็นเรื่องดีที่ควรให้ทราบคุณแต่โทษ
ของความดีความชั่ว อันเป็นหนทางแนะนำในทางประพฤติชอบ
สมควรจะรวบรวมเป็นเรื่องเดียวกัน ดังพิมพ์ไว้เพื่อเป็นประโยชน์สืบไป
พอประจบการที่หัดวงไกรกรีกา (ยรรยง บุรณศิริ) ถึงแก่กรรม
เจ้าภาพจะจัดการปลงศพ มีความประสงค์จะพิมพ์หนังสือจำหน่ายใน
การศพ จึงขอให้กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณ ช่วยเดือกหา
เรื่องให้ กรรมการเห็นว่า หนังสือโคลงเรื่องนั้น ได้เห็นสมควร
อยู่แล้วว่าน่าจะพิมพ์รวมเล่ม ครั้นมีผู้ขอให้หาเรื่องให้พิมพ์
ก็พอเหมาะแก่การที่ได้อาริไฉน จึงได้คิดรวบรวมพิมพ์ขึ้นไว้
เพื่อเป็นประโยชน์สืบไป การกล่าวข้อความที่เป็นสุภาษิต แนะนำ
ในทางประพฤติดี จะกล่าวความตักเตือนกับประการใดก็ดี ก็นับ
เนื่องว่าเป็นการแสดงธรรม ย่อมเป็นบุญกุศลยิ่งนัก เพราะฉะนั้น
ขออันถึงผลแห่งการพิมพ์หนังสือจำหน่าย จึงสำเร็จด้วยผล แก่
ท่านผู้ไปปรโลก อันได้ออกนามมาแล้ว ซึ่งเป็นเหตุให้ปรากฏพิมพ์
หนังสือขึ้น นนเทอย ๗

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๗

สมมตอมรพันธ์

ประวัติ

ว่าที่นายพันโท หลวงไกรกรีธา

ว่าที่นายพันโท หลวงไกรกรีธา (ยรรยง, บุรณศิริ) เป็นบุตร
พระยาธรรมจรรย์ยานุกุลมนตรี (จำเริญ, บุรณศิริ) แด่หัตถาจารย์พระยา
ศุภธรรมมนตรี (บุญศิริ) มารดาเป็นภรรยาใหญ่ แต่เป็นผู้ดำรงวงศ์
ตระกูลบุรณศิริโดยตรง อุปบัตเมื่อวันพฤหัสบดีเดือน ๕ ขึ้น ๒ ค่ำ
ปีชวดยังเป็นเบญจศกจุลศักราช ๑๒๓๕ ตรงกับวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๙๖
เมื่อยังเด็กอยู่ได้เข้าเรียนศึกษาอยู่ในความดูแลแห่งบิดา แต่ได้หาคูมาสอน
อักษรสมัยตามที่นิยมกันในเวลานั้น ครั้นเมื่อปลายแผ่นดินพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็ก
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๙ ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดบวช ๕ คำตั้ง
ครั้นมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาล
ที่ ๕ ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดขึ้นอีก ๒ คำตั้งเป็นเจ็ดคำตั้ง แต่เมื่อทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์
เสด็จคตเฝ้าพระราชาที่ตลอดของรัชพระบาทที่มีบรรดาศักดิ์ แด่บุตรมหาดเล็ก
ทั้งหมดมาช่วยด้วย ผลให้ตั้งเป็นทหารตั้งเป็นกรมทหารมหาดเล็กรักษา
พระองค์ ในหนึ่งเรียกว่ากรมทหารราชวัตรรักษาพระองค์ ซึ่ง
เดิยวันพระราชทานนามว่า “กรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” หลวงไกรกรีธา (ยรรยง,
บุรณศิริ) ก็ได้เข้ารับราชการเป็นพลทหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓ และได้
เลื่อนยศเป็นนายสิบตรี นายสิบโท นายสิบเอก ขึ้นไปเป็นลำดับจนถึง

พ.ศ. ๒๔๑๗ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรบรรดาศักดิ์เป็นหลวงสรจักรวานุกิจ มียศทหารเป็นนายร้อยโท กองร้อยที่ ๓ ในกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์นั้น แต่ต่อมาได้ว่าที่นายร้อยเอกคงวัมราชการอยู่ตามกองครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๒ ได้ย้ายไปเป็นผู้บังคับการทหารรักษาดำเนินำเจ้าพระยาตองกต่าง ว่าที่นายพันตรีอยู่จนเด็กทหารรักษาดำเนินำเจ้าพระยานั้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ บิดาถึงอนิจกรรม หลวงไกรภักธีจึงได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูล ศดิยจุลจอมเกล้าดำรงวงศ์ตระกูลพระยาธรรมจรรย์ยานุกุลมนตรี ผู้บิดาในตระกูลบุตรนศิรสืบไป

หลวงไกรภักธีได้รับราชการแพนกวตเรือนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นข้าหลวงผู้หนึ่ง เติบรางวัลสวนนอกอยู่ ๕ ศก แล้วได้เป็นข้าหลวงผู้บังคับในเมื่องชดบุรีแต่เมื่องพนศินคมใน พ.ศ. ๒๔๓๐ นั้น ครั้น พ.ศ. ๒๔๓๓ ได้เป็นข้าหลวงเดินรางวัลดนาแต่บิดนาในแขวงเมืองฉะเชิงเทราอยู่ ๓ ศก ครั้น พ.ศ. ๒๔๓๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นข้าหลวงชำระผู้ร้ายแต่เป็นข้าหลวงรักษาราชการเมื่องนครไชยศรี ซึ่งในเวลานั้นอยู่ในกรมท่า ซึ่งเป็นกระทรวงว่าการต่างประเทศตั้งอยู่นอยู่ ๒ ศก แต่ได้ตามเสด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระเทวะวงษ์วโรประการ เสด็จออกไปพบกับรัชทายาทกรุงอังฤษคราวหนึ่ง ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นเวลาที่มึราชการแผ่นดินคัมขัน หลวงไกรภักธี แต่ยังเป็นหลวงสรจักรวานุกิจ ได้เข้ารับราชการประจำการในกองทัพบก ว่าที่นายพันโท เป็นผู้ช่วยนายพลตรีพระยาอนุชิตชาญไชย

(๓)

(ด้าย, ถึงหนึ่ง) แม่ทัพ   เมื่อยังเป็นนายพลจัตวาพระพิเรนทรเทพไป
ราชการทัพมณฑลอุดรราชธานี รัชราชการอยู่ในมณฑลนั้น^{๕๘}พิเศษ ได้รับ
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์   ชั้นมกุฎราชกุมารชั้นที่ ๔^{๕๙}
ภักทธาภรณ์ แด่เหรียญจักรมาตา   เหรียญรัชฎาภิเศกด้วย   เมื่อกลับ
จากราชการในมณฑลอุดรแล้ว   ความดำรัวยกภายในตัวหลวงไกรภักธา
ตน้อยตงโดยมีพยาธิโรคภัยเบียดเบียนมาช้านาน   จึงได้กราบถวาย
บังคมลาออกเปนกองหนุน   ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓^{๕๙}   ได้รับพระราชทาน
สัญญาบัตรเปนหลวงไกรภักธาในกระทรวงกระต๊อใหม่   เบียดจากทิน
นามหลวงสรจักรานุกิจ   ครั้นต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗   โรค
วิธัสถิงซึ่งได้เคยเป็นมาช้านานกำเริบขึ้น   อาการกลายเป็นไข้สันนิบาต
ครั้นถึงวันที่ ๙ พฤษภาคมในพ.ศ. นั้น   เวลาบ่าย ๕ โมงเศษ   ว่าที่นาย
พันโท หลวงไกรภักธา (ยรรยง, บุรณศิริ)   ถึงแก่กรรม   อายุได้ ๖๐ ปี^{๕๙}
กำหนดวันที่ ๑๔ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๕๗   มีการทำบุญที่บ้าน   ครั้น
วันที่ ๓๐ เดือนมกราคม   ได้ยกหีบศพมาเข้าป่าที่วัดสามจีนพระราช
ทานเพลิง   บุตรชายหญิงเป็นผู้จัดการศพ.

สำนักหอสมุด

สารบัญ

ความรัก	หน้า	๓
ความจริง	”	๔
ความเชื่อ	”	๖
ความตั้งใจ	”	๓๐
ความตระหนั	”	๓๕
ความดีร้าย	”	๓๔
ความหมั่น	”	๓๖
ความเกียจคร้าน	”	๓๗
ความอ่อน	”	๓๘
ความแข็ง	”	๓๙
ความอดทน	”	๔๐
มุทิตา	”	๔๑
ความกล้า	”	๔๒
ความเร็ว	”	๔๓
ความดี	”	๔๔
ความเจริญ	”	๔๕
ความมุ่งมั่น	”	๔๖
ความจน	”	๔๗
ความผิด	”	๔๘
ความชอบ	”	๔๙
ความโถก	”	๕๐

ความดันโคฐ	หน้า	๖๒
ความนิมิตา	,,	๖๔
ความถ้วรเด็วริญ	,,	๖๖
ความกระวณกระวาย	,,	๖๙
ความอดคกตึน	,,	๗๒
ความเมือ	,,	๗๔
ความเพ็ดึน	,,	๗๗
ความดำเขียง	,,	๘๐
ความเพ็ยงตรง	,,	๘๒
ความหึ่ง	,,	๘๔
ความสุ้ภาพ	,,	๘๘
ใจรัย	,,	๙๓
ใจดี	,,	๙๓
ความงั	,,	๙๕
ความฉลาด	,,	๙๗
ความเท้จ	,,	๑๐๐
ความจริง	,,	๑๐๒
ความทุ้จวิค	,,	๑๐๕
ความสุ้จวิค	,,	๑๐๗
ความหวังใจ	,,	๑๑๐
ความท้อใจ	,,	๑๑๓

ค

ความเดินเต๋อ	หน้า ๑๑๕
ความระวาง คือไม่ประมาณ	๗๗ ๑๒๐
ความนับถือ	๗๗ ๑๒๒
ความดุหิมัน	๗๗ ๑๒๖
ความทุกซ์	๗๗ ๑๒๘
ความศุข	๗๗ ๑๓๑
ความถตา	๗๗ ๑๓๕
ความชดาด	๗๗ ๑๓๘

สำนักหอสมุด

สำนักหอสมุด

โคลงพิพิธพากย์

ความรัก

๑ รักใครจะรักแม่น ชนคนารถ
รักบ่อยากจะคดาค์ ดังนัย
รักใครจะมีอาจ เข้มเท่า ท่านนา
รักยิ่งมิอยากคด้อย นิราศแคตต์ตั้งกวัน
สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เจ้าฟ้ามหาดชู้รณหิค์
เนืองยังเสด็จดำรงพระยศ เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช

๑ รักสันตผิตสันตไฮ้ ฮาดูร
รักญาตริรักประยูร ชอบแต้ว
รักคมเพื่อนพาดภุต ผิดเพิ่ม ให้แยะ
รักกุศตฤกษาคัตถ์ คดาค์เมื่อเมืองสุวรรณคั

๒ รักสัตยสุจริตได้ คดคู้ย สัตยสัตยไย
รักเทจจกนาคฤกษ์ โทษให้
มิรักแต่กวรสันนุก ทุกขสันนิก เจียงพ้อ
รักรอบรั กิจไ้ว เทียงเฮอชวยผด

05/03#2566

๓
 ๑ รักหนักมักหนำย่น้ำ
 รักแต่พอเปนกกลาง
 ถึงรักก็อย่าวาง
 เกต้อกรักจักคดตายแก่

จิตจรจาง พัดนนา
 ยึดแท้
 ใจว่า รักเฮย
 ยากพันพันทิว

๔
 ๑ เป็นคนควรรักแต่
 รักชาติตระกูลตวงษ์
 รักจริงก็ควรจง
 รักยศรักศักดิ์ต้อง

ส่งดวงหงษ์
 เผ่าพ้อง
 จิตรโอบ เฮยเฮย
 เสพย์ ไท้ภูธร

๕
 ๑ รักเมียรักมิตรแม่
 หมั่นรักแสนรักใคร
 ใฝ่เทียบเท่าเทียมใจ
 รักซพรักแรงกล้า

รักดีในย กัด
 ทอหัด
 รักฮาด มะเฮย
 ยิงพองพงษ์พันธุ

๖
 ๑ ขาดใจไม่รักเจ้า
 ทุกข์เท่าทุกข์ทนทาน
 ขาดล่อกันถาวร
 ข้านั้นคืนอยู่^{sp66}

จอมปราณ คณา
 รับสู้
 ชีพทอด แทนเฮย
 ปราชญ์ของสัตว์เดรัจฉาน

๗) ว่ารักเต็มเท่าด้วย

รักหากปากพาที่

ไม่จริงเพราะไม่มี

เป็นแต่คำคิดข้าง

ดวงซี งามน่า

ทอดอ้าง

ใครร่วม ตายแต่

ต่อเจ้าโถมหญิง

๘) โดงเต็มสืบแปดถ้วน

ยากจะหัดกตแฝง

ท่านเก็บคดีแจ้ง

เหลือที่จะคิดค้น

ถี่แถม แด้วแต่

ผาดน

แจกเด็ยด นักเฆอ

แปลกข้อคดีเคิม

พระยาศรีสุนทร โงหาร (น้อย)

www.thammasat.ac.th

สำนักหอสมุด

ความซึ้ง

๑	ซึ้งรูปที่ร่างร้าย ซึ้งรสชิวชิมพาด ซึ้งถิ่นทุคนซึ้งปราน ซึ้งผลเสียดัง	รักาน ตาเฮย เมอดน ซึ้งซัด นกนอ ไต่ตรว้นฎาเดบย
๒	ซึ้งเมยเมื่อแตกร้าง ซึ้งบครยามกตัญญู ซึ้งอินชอกศักร ซึ้งทาสที่เกยจครวน	ใจตุ ขาดค่าน ซึ้งยัง ซึ้งแน กจตหนตว
๓	๑ ซึ้งโตใบเป็รียบด้วย ซึ้งทุกผู้พยายาม ซึ้งเฝ้าผาผนตาม ซึ้งเท่าซึ้งจำต้อง	ซึ้งความ ทุกซึ้งเดย บคบ้อง อวยทุกซึ้ง เต็มอนา ทุกซึ้งแททนทาน
๔	๑ ซึ้งพาดบ่พะพ้อง ซึ้งนักรเอดเมาจิตร ซึ้งที่โทษทจกริต ซึ้งชิวเซินซัน	พาดพิศม์ กระจ วิชอบ แนไต่คดเกษม

๕	ซึ่งบุญทดงชอมเมอง	บาปกรรม
	บาปจักตั้งสู่กรรม	หนักแท้
	ซึ่งบาปชอมบุญมา	เพ็ญเพิ่ม กุศลเดย
	บุญจะตั้งสู่แต่	อุห้อยหงศ์อรรค์

๑	ความซังซำพเจ้า	จัดหา
	ห้ามทเม้งพรรรณา	แต่น้อย
	พอประดับบุญญา	อย่างย่อ
	ยังมีอุกถองถ้อย	ถึถ้วนชบวงซัง

กรมหมื่นสฤทธิยธารังสรรค์

www.thammasat.ac.th

ท่านักหอสมุด

ความเชื่อแท้

- ๑ จักแสดงความเชื่อแท้ ตามประเภทบัญญัติ
แจกด้วยวิทยา (Sciences) ๗
- ๑ วิชาเดชนึงอ้าง สักการคำหรับอ้าง
ล้นได้แต่เห็น ๗
- ๑ แพรชาตุนึงหนึ่งไว้ มนัสคิดตรรกได้
นับเข้าคำนวณ ๗
- ๑ กระทบอนธรรมคำสันช ชักเรื่องทงห่าน
ออกไว้วิตถาร ๗

Physical

- ๑ เชื่อเน้การเกิดตั้ง แต่โต กัด
ตายแก่คงมีใน ดิ่งนั้น
เพราะเห็นปรตยักษ์ใจ คายู เ่มอนอ
เชื่อสิ่งทงสามชน จักได้ โทถหลง

Chemical

- ๒ เชื่อในคำหรับอ้าง รสา ยนเส
ผิดต่างไล่ตามา แซ่ไว้
ในตพณะกรตรา แรมซัว เขตเรย
มตจะเมเนเกิดอได้ คิงนความจิง

Mathematical ๓ เชื้อในคณิตศาสตร์ข้าง
วิธี
ใครส่วนเสมอกันมี
เลขใช้
บวกเสมอทุกค่าทั่ว
ลึกเท่า ไฉนา
เป็นตั้งเสมอกันได้
ทั่วชั้นด้นธรรมพ์

Mental ๔ เชื้อกรรมดีชั่วพร้อม
เปรียบมี จริตเสีย
ใครกอบจกเกิดทั่ว
สู้บเชื้อ
โดยความชั่วแต่ดี
เต็มส่ง ด้มนอ
แจกชนเยมศ์เผดตเกอ
กังกานดระการผล

Mental ๕ เชื้อวิบากสองสิ่งนั้น
คือเป็น จริตนา
ผู้ทำจากเห็น
ชัดได้
ผู้ถืออกขมเย็น
คงบัจจกข ฝดพอ
เชื้อเช่นนควรให้
คือตงเพียรเจริญ

Mental ๖ เชื้อโลกเต็มด้วยเท็จ
มุดมอง
มากพจนมารษาปอง
ชอบใช้
ปดจริงไม่ตดกอง
เก็บหย่อน บ้างเคย
เชื้อเช่นนควรให้
ด้นธรรมพ์ธรรมพ์

Moral

๗ เชื้อธรรมซึ่งออกอ้าง
เชื่อว่าทุกขทั้งมวญ
แต่เหตุที่ก่อควร
ทุกขจึงดับแต่

อันควร ศรัทธาเที่ยง
เกิดแท้
ซักเนื่อง หนุนพ้อ
ต่อคงเดิมเสมอ

Moral

๘ เชื้อที่ดับทุกขนั้น
อาจจกตที่ก่อซึ่ง
ความทุกข์ ไม่กลับซึ่ง
เพราะไม่มีเหตุให้

มีจริง แดคะ
ฆ่าได้
แอมเอิบ กิจเคย
ดับเชื้อภุมต

Moral

๙ เชื่อว่าทางใต้เต้า
มีอยู่จริงควรสัมาน
เชื้อดีเลิศคือชญาณ
ศรัทธาถึงใดไปได้

ถึงสถาน ดับโวย
เพิ่มไว้
อย่างยัง แดพ้อ
เอิกอ้างเปรียบเสมอ

Moral

๑๐ เชื่อว่าตัวหนึ่งแท้
เป็นที่พึ่งคนหมาย
ตั้งอันหม่นพินหาย
ช่วยตัวพถันให้

เดี่ยวตาย
มุ่งได้
หลากเปล่า เทียวเพื่อน
คู่ชแฉ่วไกลเชียว

๑๑ ข้าจะยังเชื่อแท้ ทุกพรรณ์
ข้าจะยอมเกษมสันต์ สั่งให้
ข้ามตายทุกขสิ่งอัน ตรายกาจ กวนฤ
ข้าจะซ้กับไถ่ เกษตรค้าอัครศรี
๑๒ ใช้กระวีชาติเชื้อ ชาญกถอน
จำแ่งจำอนุสร แต่ได้
ตามเกณฑ์วากยอาทร เพื่อนัก ดอกท่น
ผิดถูกเหลือเกินได้ไว้ โทษช่วยขอขมา
เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร)

ความสงสัย

๑ การขุดที่ตอภาคพร้อม ไตร โถกย์ ไตรเพทอัน ไตรปฏิภนอิศรพรพ เปนเหตุปรากฏอัสร้าง	บัดยบัน กล่าวอ้าง ตั้งขึ้น ทวเอย ดื่มคั้งกังชา
๒ ปรารถนาโดยนิกแล้ว ในจิตรคคคตางแคง คัษว่หนักหวาควระวง ลักษณะคั้งนัแล้ว	กลับแหง นักนา สอดแคง ฤาแน่ ดงฤา เดห์แท้ตั้งไย
๓ เกลือบไคต์ ไครลักษณะ กลับผิดเป็นชอบชัค ตั้งคั้งกับชัคคั้ง ปราศจากตามจริงนั	ไครรัตน เชคั้ง เปนชัค ไปแย โทษนพตั้ง
๔ อนึ่งฉนอยแล้วอย่า ฝวจฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ แม่นการชอบชัคฉฉ ฟังพินิจฉฉฉฉฉฉ	ค้วนทำ ก้อนเตย โทษได้ ฤทธิศุช บ้างฤา คตอตแล้วควรรทำ

๕ ฌายกรรมตีชั่วแท้
 ๑ ผายกรรมตีชั่วแท้
 คุณโทษย่อมมีใน
 ตามแต่เหตุปัจจัย
 ห่อนวิบตีปากชาน

ตั้งได้ย ทำญา
 ที่นั้น
 ตกแต่ง นั้นนา
 มากน้อยคอยสนอง

๖ กองตั้งได้ยนี้แท้
 ๑ กองตั้งได้ยนี้แท้
 สัมเด็จพระมทศพด
 ก็อ้อมิตรคิดตามผจญ
 มีดับหกนับได้

อกุศล ชนมเฮย
 พากย์ไว้
 ในวิปัส สำนานา
 หึ่งทั้งนิวรณ์ธรรม

๗ จำจะใคร่พั้นเร่ง
 ๑ จำจะใคร่พั้นเร่ง
 คงค้อยต่างส่งกา
 ยตเยียงที่ปรีชา
 ห่อนหย่อนวิริยร้าง

ศึกษา ไปแต่
 เต็มม้าง
 เชิงปราชญ์ ทำนญา
 เร่งรู้เร่งเรียน

๘ เพียรพั้นต้นเทเหิน
 ๑ เพียรพั้นต้นเทเหิน
 ย่อมศรัทธาเป็นหลัก
 ฤๅตุอริยมรรค
 จึงได้รู้จันต์สุดแก่ตัว

ยากนัก หานานา
 มันแต่ัว
 มตะเกศ์ เดศ์ฤๅ
 ความชนผงเกษม

ความตระหนี่

- ๑) **ตระหนี่ทรัพย์คู่จักษุ** แรมคน
ตระหนี่วิทยาคม ห่อนได้
ตระหนี่กรุณาชน เขาชอบ ญาพ้อ
ตระหนี่กิจการจักให้ จุนไม่มี
- ๒) **ตระหนี่สัมมัตถแม่** ชัดบุศ
ตระหนี่เส้นให้แขนงุช หน่ายร้าง
ตระหนี่นทวิจกเชื่อมสุด แรงทศ ถอยนา
ตระหนี่ตั้งการก่อสร้าง ไร้ไร้เรื่อนงาม
- ๓) **ตระหนี่ตั้งยจัตของชื่อ** ถือคิด
ตระหนี่อริมิตรญาติฉินท์ ภาคนทั
ตระหนี่บุญเกิดบาปบุญ โญยัง นาพ้อ
ตระหนี่บาปเพิ่มบุญแก้ ปลดเปิดองทางอบาย
- ๔) **ตระหนี่เพียรจักรอบรั้ว** ฉนโต
ตระหนี่คิดทำสิ่งไร ห่อนแก้ว
ตระหนี่เสพยาณ์กับราษณู ไคร จักตั้ง สอนนา
ตระหนี่มทจรแก้ว คจากได้เยยเณ

๕	๑	ตระหนี่ยาเกิดโรคร้าย	รุนแรง
		ตระหนี่โรคโรคแดง	เหตุมต่าง
		ตระหนี่รศถำมคักต์แดง	จางจิด
		ตระหนี่เสพย์อาหารข้าง	ชัพพนพถนตุญ
๖	๑	ตระหนี่ถถานชนห่อนชน	เวเอนคน
		ตระหนี่เครื่องอาหารนถถ	แต่เค้รำ
		ตระหนี่อวรุจน	ใจเบถ์ยว
		ตระหนี่อ๊กค้อยู่เหย้า	มัตเพยงไพรพนอม
	๑	หกบทกำหนดเค้า	คำชยาย
		ดุจดรจนแรกจักผาย	โษษฐุพร้อง
		ความเพยนมิตจกหมาย	ไ้เหมาะ นำพ้อ
		กักกชกชชชชชช	ค้อยนชชชมา

พระยาอภัยพลภักดี (ม. ต. อุกฤษฐ)

เมื่อยังเป็นจมนันต์ฤทธิพิณไมไกร

ความสร้อยสร้อย

๑ ความสร้อยสร้อย ^๕ เกิดในไตรชน	นิษผล แน่น แน่นแพ้น
ต้นทวีปยศักกัตตนะ มีโทษมากแน่นมั่น	พัตนพินาศ นาพ้อ บ่อนเบยเบยผลตญ
๒ การคจรรงับไว้ ^๖ รู้ไปมากไปแสดง เร็วโทษทัณฑ์แรง ชนินักเามากร้อย	ไปแดง มากถ้อย ตามเทวก พรอกไอ้ท่งคน
๓ ธนสารจำหน่าย ^๗ มักหมดไม่มัน เหตุตมเถให้พจมาน เห็นสุขช่วมอให้	กุตพาด อยู่ได้ ดินด้าย นั๊กนอ โทษตาเหต็ยแดง
๔ กำถงยศทวีปพร้อม ^๘ ช้อจ่ายไปคิตทุน ด้ายทวีปยเหตุกเปณจุน ได้ศคิณี	ไพรมุถย์ เพลงเพอ ยศถ้อย ด้วยพ้อ อกไอ้อาตุร

๕ มากมุดแบบฉบับแม่
คงพิเนาศเดออาจพวาก
เกี่ยจคิดปล่าตรอยยาก
คงจะบ่าราคผู้

ปราศจาก สงวนเฮย
ตั้งรู้
แต่ต้นุก ต้นานนา
ปราชญ์สั่งขงสรรเดริญ

๖ เพตินลุ่มลุ่มรายแม่น
โดยเดศจักชักพา
ชอบประพศคิแต่มีชณิมา
ควรเก็บเก็บขอย่าได้

พวรรณ มาภา
โทษให้
ประมาณเหตุ การแผ่
จ่ายทงเดี่ยลุ่มญ

๗ ต้มบวรนทุกสิ่งแต่ัว
ควรจ่ายทำไมควี
ให้เปณถิ่นชนัน
จึงจะเจริญบ้อง

จักทัว อิกนา
พอกพ้อง
ยมมาก
บ้ตรวยโกตสกันซ์

๘ คั้นทามาว่าไว้
พอเพือเปนที่ตำ
ตุแรกเริ่มวิธา
โตแผกโปรตแปลนให้

เปนขรรม เนียมมา
เห็นยกได้
พวรรณกล่าว
เพือเปตองปลตเขตตา

พระยาศรีวรพงษ์ (ม. ว. จิตร)

เมื่อยังไม่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์

ความหมั่น

๑ แดงเหตุเภทหม่นเบอง หม่นจิตรหม่นกายา รวมสามหม่นนั้นปรา ภาศยชั้วฉัตต์ต้อง	ล้มหฐา ณะหา หม่นพร้อง กฎแบ่ง ชไมแต่ โตกยแก้แฉธรรม
๒ หม่นคิดสุจริตให้ เฉกพระศรีสุวรรณเพช ญาณคัตติอวิชาเตดี เพราะจิตรทานหม่นสุ	ล้ำเร็จ ครวัตร คัมหมต มุดนอ ฉกคตงขันตี
๓ หม่นคิดทุจริตร้อน จิตรหวนพรนังำคน กินนอนนังกงวด ล้มจิตรบล้มต้อง	รณกมต ขันข้อง หวงชัว มัวเนอ คิตห้วงดวงหทัย
๔ ความจริงฉลาดกล้าอดอัน ตรงคอราชชคิศร์ ฉดะโลกไฉนอวณ พจนังหม่นปดคัยย	ฉุนทร ฉร้ายร้าย วากยง่าย พถันพ้อ หม่นพรังวากา

๕	หม่นซักโยงตั้งชู	ชายหญิง
	หม่นต้อเลี้ยงคประวิง	ถ่องซ้ำ
	หม่นยุแบายแบายอิง	ชวดไอ๋ อ่างเฮย
	หม่นยกตณหถั่วถั่วถั่ว	หม่นเพี้ยผิตธรรม

๖	หม่นคางของถุกช้อ	แพงชาย
	หม่นรับจ้างโดยกาย	รับได้
	หม่นราชกิจหม่นหมาย	อย่าประ มาทแผ่
	หม่นตั้งกุกตั้งไว้	กอบคองหม่นกาย

๗	หม่นชะโมยหม่นตั้ง	ถักถก
	หม่นตั้งราวตัดพัก	หม่นปล้น
	หม่นยกหม่นยกยกยก	บั้งหยิบ ฉัดเฮย
	กิจชวในกายตั้ง	หม่นเว้นเวรกาย

๘	ตวงเตี้ยตวงจิตริให้	ชวดดี โทถุ
	ภาคย์กถั่วถุกถัยมี	แมนแมน
	กายกอบกิจทอ	เบ่งเช่น กั้นแผ่
	หม่นชวดตวงคบแคน	หม่นริหม่นตั้งบาย

หตวงราชพงษ์ภักดี (ม. ว. วิน)

ความเกียจคร้าน

๑ ผู้แต่งวงศ์ขลุ่ยระนาด	คราวงาน เดี่ยวเฮ้ย
คร้านแต่ทุกขั้วรามา	เมื่อน้ำ
แต่งขึ้นประจุนั่นนาน	นับโคก ไซ้พ้อ
คร้านเกียจเพราะอะไรเข้า	ขัดข้องชอกถาม

๒ พ้อเขย ยามจะต๋อง	ทำโต ถัด
ใจเต็มตามใจ	จึงคร้าน
มัดแดดมัดฝนไป	โพ้นพ่วง
“ขอเกียจจกตกด้าน	ฝ่ายร้ายฤาหนอ”

๓ “จกร้ายบร้ายหยิ่ง	เห็นเอง ได้ตเทอญ
ควายจะฟังเพลงขอ	ยากรู้
สุดใจชอบใจเกรง	ใจอื่น ไซ้พ้อ”
“ขอพี่แนะนำผู้	เกียจนั้นเป็นไหน”

๔ “เกียจทุกขั ในฟากโพ้น	เกียจดี แน่เฮ้ย
เกียจจกจกหมักท่วม	โทษแท้
สุภาสิดวาท	ทานเทียบ ใว์น่า”
“ขอพี่จงกล่าวแม่	ชอบเค้าควรจำ”

๕ “เทียบเรียนนำราชรัฐ   วิชา   ยิงนา
 ๖ “เทียบเรียนนำราชรัฐ   วิชา   ยิงนา
 เกี่ยวกับอภิบาล   แดบทั้ง
 เกี่ยวกับทรัพย์สินแล้ววงมา   เป็ดี่องเป็ด่า
 เกี่ยวกับอู่ศตต้อง   ตกห้องนรภานคั”

กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย

ชำนาญหอสมุด

ความอ่อน

๑ อ่อนเบญจางค์จิตรน้อม นอบไตร รัตนชัย
 อ่อนประนตภูวไนย นารถเจ้า
 อ่อนวันทิตเทพไท ทฤถิณ สัถยานเฮย
 อ่อนนบมยุรพเทวเจ้า คำผู้ครูสอน

๒ อ่อนองค์เอียงฝ่ายพ่อน แฝงถวาย กรเอย
 อ่อนเมือทอศกรกราย ภัทรินท
 อ่อนตักษณภักตรชาย เนตรต่อ เนตรฤ
 อ่อนอรเวยอ่อนคว คู่ช่างนางอุมา

๓ อ่อนอุสาหะเปดิย ปดกเพ็ช
 อ่อนซึ่งกำดั่งเคดัย สดตเค้รำ
 อ่อนฤทธิเคสมักเคดัย สรรพะ การนา
 อ่อนสตีบัญญัติยา ขริยัยโยไฟ

๔ อ่อนใจไม่รอมรู้ วิทยา
 อ่อนคี่ก่งสงครามรา พระกรวด
 อ่อนไวยมไวกา จาไม้ ว่องตุ
 อ่อนซึ่งเรากวนเขตาพดัด พลาดท่าปราชัย

๕	๑	ข้อแหวนวาทกัจจ	จับใจ	ชนเขย
		ข้อนกิริยามาไศรย	ตฤชิตัน	
		ข้อนมารยาตไย	ยดชัน	ชมนา
		ข้อน โยษฐฤตจวิตัน	เดหเนอเจือทรง	
	๒	๑	การคา	ระงษ
		ในหมูปราหมันต์มณา	พฤตมิพัธม	
		ใจไมเคิดม้มา	นะหมัน	ปมาทเส
		ประพฤตคิควมข้อนน้อม	เนื่องได้เกยรตคิคุณ	
	๓	๑	ทุกทิวา	
		รฎกพระไตรรัตนา	นบไหว	
		ผลพิ้ออนจักพา	นำตุ	เกษมเส
		กนภยันตรรายได้	เดชทมมคีร์	
	๔	๑	อาทร	
		ตามบูรพาจาวิชลอน	ตั้งถ้วน	
		หมันจำประพฤตินชน	นิกนัง	สาชย์เสย
		เป็นภัททภาก์ถ้วน	เดศได้ต้วตตี	

- ๘๘ แม่ผู้ทุกข์ทวนทีศ ทุกวัน คั้นเอษ
จิตรอ่อนต่อสัตว์สรรพ มนุษย์พร้อม
มีผลมากกว่าพรรณ พรหมวิ ทวารแษ
คุณอื่นอีก โอบอ้อม อ่อนน้อมสนทนา
- ๘๙ กต้าววาจาอ่อนถ้อย ดั้นหเส่นาะ
มีรศกถาไพเราะหี เวียบร้อย
ตะเยียดอ่อนฟังเพราะ สดับไม้ ระวังแษ
ชนมักชมใสน้อย อ่อนน้อมคุณ
- ๙๐ หญิงประพฤติคำเตย บัศยคี
ท่าเทหีเต็มอกคิน นานพร้อม
ถกตจิตรคิดดีความ ภาคือนอก คุณแษ
ด้วยปฏิบัตีอ่อนน้อม ต่อผู้ภักดา
- ๙๑ ดัความคิมจิตรเขอน อนุต
ศุภสมานมิตรธมร อ่อนเขอ
ด้วยมีพจนสุนทร ทางอ่อน หวานแษ
ยกย่องธมรเกอ กอนอ้างทางเจริญ

๑	ขออนุญาตพระเจ้า	จอมกระษัตริย์
	พระยาราชโยชาจัต	จตุไค้
	นาม โคตงอ๋อนรอนวัต	เวียงรจิตร ถวายแสร
	ประคัมหมอพระสุมตไค้	อยุ่ตั้งดินสัวรรค

พระยาราชโยชา (เผื่อน)

สำนักหอสมุด

ความแฉง

- ๑ รมิตบชกตักษณเม้อง บทแฉง
 ต้องอย่างดีซัวแฉง แจกไว้
 ซากกรกิจจวิตแปดง เบ็ดียนแปดก กั้นแฮ
 ส้มเชปถ้ำแฉงให้ เหตุแจ้งแต่ตงผด
- ๒ แฉงบัญญัติหยั่งรัฐ บาบบุญ
 เห็นสว่างทางโทษคุณ ก่อนก
 ไตชอบกอบการหนูน หนายซัว เดี่ยเนอ
 เดียงซัพหลบซัวต หัดกรวางทางพาด
- ๓ แฉงใจปางบวยโกต ซัพนต
 ซอมบ่ออกปากคัตตัย ไศกเศร้า
 ตรวดจตฤพิจารณบัญญัติ ดกนชเส็ดม ต่ตายแฮ
 เห็นประจักษ์จวบเค้า ซ่มได้ใจเย็น
- ๔ ซนตแฉงจิศรตง มรยตต
 คำเผ็ดแต่บรอนตติ อตกตณ
 บเคองเคียดแคนทติ ทานตอม แทนนา
 วายพิมตบับคน ซาดพันไไทยผง

- ๕
 ๕) แฉงการชาญนดาคร^๕ รอบการ
 ดันทักจิดางงาน ถูกถ้วน
 เปนแบบแยบบริหาร หากเรียบ ร้อยพอ
 การบคังคางถวน ถ่วงถ่วงเร็วดี
- ๖
 ๖) แฉงคักครักครวจนแพ^๕ แฉงนะ กอนฤ
 คิคคาคากังถะ สักคร^๕
 วางวายค้ายพดระยะ อย่างแบบ บรรพเฮย
 องอาจออกรบสู้ คักได้ ไชยเจตม
- ๗
 ๗) ราชกิกการคอบไต^๕ แฉงขัน
 ไปเพ็ดยงพดาดพดันทัน ถองถ้วน
 คอวแฉงข่มขอนแก่น มอนรวด เรือนขอ
 การบคดาศษาดห้วน เหตุคักการเจตยว
- ๘
 ๘) แฉงแฉงรวบหอบหัด^๕ หาบจน
 หามแบกยกรอจน บาค้อย
 แฉงพายถอดากทน ทุกษายาก ภายแฉ
 เจว้จระการหนกันอย^๕ ใหญ่พนก้าง

๘๙	๙๙	๑๐๐
๙๐	๙๑	๙๒
๙๓	๙๔	๙๕
๙๖	๙๗	๙๘
๙๙	๑๐๐	๑๐๑
๑๐๒	๑๐๓	๑๐๔
๑๐๕	๑๐๖	๑๐๗
๑๐๘	๑๐๙	๑๑๐
๑๑๑	๑๑๒	๑๑๓
๑๑๔	๑๑๕	๑๑๖
๑๑๗	๑๑๘	๑๑๙
๑๒๐	๑๒๑	๑๒๒
๑๒๓	๑๒๔	๑๒๕
๑๒๖	๑๒๗	๑๒๘
๑๒๙	๑๓๐	๑๓๑
๑๓๒	๑๓๓	๑๓๔
๑๓๕	๑๓๖	๑๓๗
๑๓๘	๑๓๙	๑๔๐
๑๔๑	๑๔๒	๑๔๓
๑๔๔	๑๔๕	๑๔๖
๑๔๗	๑๔๘	๑๔๙
๑๕๐	๑๕๑	๑๕๒
๑๕๓	๑๕๔	๑๕๕
๑๕๖	๑๕๗	๑๕๘
๑๕๙	๑๖๐	๑๖๑
๑๖๒	๑๖๓	๑๖๔
๑๖๕	๑๖๖	๑๖๗
๑๖๘	๑๖๙	๑๗๐
๑๗๑	๑๗๒	๑๗๓
๑๗๔	๑๗๕	๑๗๖
๑๗๗	๑๗๘	๑๗๙
๑๘๐	๑๘๑	๑๘๒
๑๘๓	๑๘๔	๑๘๕
๑๘๖	๑๘๗	๑๘๘
๑๘๙	๑๙๐	๑๙๑
๑๙๒	๑๙๓	๑๙๔
๑๙๕	๑๙๖	๑๙๗
๑๙๘	๑๙๙	๒๐๐

๑๓	แข่งสรรพพิศุไร	วิญญาณ
	โตหรัคน หิริญญาณัน	อ๊กไม้
	คิตาเหล็กกอมภาร	ซุระเดร์จ ได้ญา
	แข่งบ่แข่งเกินไซ้	เช่นน้ำใจแข่ง

๑๔	แข่งปากชั้นขัตถอย	คำสอน
	ไครกล่าวโอวาทวอน	คั่งง้าง
	หาเดศเด็คคดอครอน	รานชอบ เดี่ยเฮย
	คิตรกระเต็องกระค่าง	ตั้งคนณิน

หดวงโกษากรวิจารย์ (อยู่) เมื่อยังเป็นจำข่านญทวด้าว

ความอิจฉา

- ๑ ความอิจฉาเกิดขึ้น คนใด
 พากิจิตรไม่มองได้ สิ้น
 มั่งนุ่น่านทยานใจ เจียนคลัง
 เพราะตฤกครของคณคิน ำชาคณณา
- ๒ ชายใดเมียร่วมห้อง ดองนาง
 มัวรักห่อนเป็นกตาง ขยได้
 คงเกิดวิเวทวาง วายวุ่น กั้นแ่
 เพื่ออิจฉาอยากให้ ร่วมหองแต่เดี่ยว
- ๓ แม่ผู้แค้นต้วาติข้าง คนเมียร นัยเฮย
 เห็นห่างเมียรหดวงเตียร หอนเออ
 หตงเฝ้าแต่เคตาเคตัย ชมช้น
 ความอิจฉากอเกอ เกิดชนทนใด
- ๔ ปองหาขอผิดให้ มีมา
 หวงเพื่อให้เชานิรา เริศร้าง
 ห่อนคิดว่วาคณา คนเท่า นนแ่
 ผู้จ้งไปไกลข้าง คิดได้คตายหึ่ง

๕
๑ บางชนยถท่านน

ตั้งมค็อเนกนั้

ข้าทาศย้อมคังคัม

โทมนศ็ห็อนออกถ็อย

มทรวพยั

ไชน็อย

คิตถ็จ ฉาเอย

อถ็อนคณทรวจ

๖
๑ ยถท่านมัยคัชน

ถ็องหัดถ็ประถันถันตาม

อิจฉาถาถนถางม

ยถถักถนหวัถ็อย

คานหาม

คิตถ็อย

ถ็อนถัน ถ็ยจวถ็อ

หากให้คณเห็น

๗
๑ อ้นชนอย่างเช่นชั

ห็อนคักถันชัถ็องเงา

ชัถันถนถนถวเรา

เพวระถุคถันถวัจ

โถคถา

ชโงถมัจ

โถนห็อน ถ็ยมเชย

ถัถให้คัถถน

๘
๑ ความอิจฉาห็อนถั

ชอบถะถะถาถาถถถถ

ถถถถถถถถถถถถถถ

คิตถ็อิจฉาถ็อถ็

ถัถถถถถ

ถัถถถ

ถถถถถถ ถนชั

ถถถถถถ

มัทิตา

- ๑ โปรดเกล้ากระเรื่องให้ แล่ตงมู ทิตาแฮ
 คือส่วนธรรมเอกอคม เด็ดดา
 เครื่องเกียดเครื่องกันทุ วารดี วเทิดเฮย
 ล้มญะศพรหมวิหารคำ จิตรชนเคียงพรหม
- ๒ แปรคความแปนผู้ประ เทิงใจ
 ในศิวิธมบคิไกร อื่นพอง
 หวงเพื่อยังยืนใน สรรายคุช เซานอ
 ใช้คิดพิพพันช้อง เกดศกถัมกถัดทรวง
- ๓ ซึ่งม้กระมดเวศร้าง ฤษยา
 โอนอ่อนเอิบปรีดา ช่มชัน
 ปางยदनิกรประชา อินเสัพย สักดีดแฮ
 ไปทะเยอทะยานพน ไผ่กองเกียดกัน
- ๔ พดอยเพดินปราโมทยปดม เกียรติไกร ทานนอ
 ซึ่งเสัพยด่มบคิประไฟ เพริศแพ้ว
 ว่าจ้งถิริฐไน ศิริยั้ง เทอญแฮ
 นิตกษณนมุทิตาณัว เดรั้งจันชบวนธรรม

๕	ผิวกแตกต่างพร้อง	บรรยาย
๖	พอแจ่มชัดชัชชยาย	เรื่องจริง
	ความที่มุ่งจิตหมาย	เพื่อท่าน ยืนญา
	ในตมภในยศทั้ง	คู่ชวร้องสรรเสริญ
๗	ปางใครตุลาภแก้ว	เงินทอง
	เปรมจิตคติปรองคอง	ชอบชั้น
	ว่าท่านแจ้งประคับประคอง	ดารยั้ง ยืนเทอญ
	นักมุกตาพน	ผ่องแผ้วภูตผล
๘	ปรารภถึงยศเจ้า	จอมกษัตริย์
	อุภัยศมาตยานุมัศย์	เดิศจ้า
	เพื่อท่านแจ้งเจริญสวัสดิ์	ในยศ ยืนแช
	สิ่งช่วยอย่าถลายกต้า	กระทบให้มัวหมอง
๙	ได้ดัดคัมภุศดูร้อย	สรรเสริญ
	ในกิจสุจริตเจริญ	ชอบชว้อง
	ปราโมทย์ยิ่งกระมลเพดิน	ความชอบ นันนา
	หวังทวนคติศัพทัก้อง	เกริกหัด้าถาวร

- ๙ ปางไครตตศุขปถัม ปรีดี
 ด้บายจิตรด้บายกายทวี่ คำเช่า
 พดขยเอบอ้มศุขศรี เสาวภาคย์ นันนา
 หวงทานยั้งย้งเฝ้า ศุขด้องเสัพยเสวย
- ๑๐ อย่างหนึ่งชมชื่นด้วย อาญ
 พรรณศุขกำตังตุ เซียวรู้
 ไครด้บคิดสำธุ การเพื่อ ยั้งแ่
 นี้ก็มุกิตากุ จิตรให้ ใต้สำนค์
- ๑๑ ปราโมทย์ในผู้มัน ชนมา ยุแ่
 ยั้งยั้งพรรษกาดคตา กว่าร้อย
 ทุกวันทุกเวลา ระไระระวาด กายแ่
 โรคไม้บ้ราคด้ย คตาคว้างบางด้ถนค์
- ๑๒ ยตไครประไฟแ่ด้ม่อง ผิวพรรณ
 งามประเสร์ฐด้บด้รพ ด้งพร้อม
 จุงจิตรยั้งหญัทรพ ประเท็งขึ้น ทานนา
 ปรองศคคิตจิตรคคค้ม ชุนช้นกรรมถมัว

๓๓	ปราโมทย์ความคั่ง	กำลัง	ท่านนา
	กายกับปรีชาขตั้ง	เดิคนผู้	
	แรงกายอาจจักพัง	เด็กพ่าย	ปโดยฤ
	แรงฉาดอาจจักรั้ว	รอมต้นสัตว์พการ	

๓๔	ปฏิภาณการคดองพร้อง	พจมาน	
	คดีโดยชักกรรมชาญ	ไมของ	
	ยดไครเสร์จอาการ	ตุจกต่าง	นโน
	กอบประเทิงจิครพ้อง	ชันชัน	เสนอน้อง

๓๕	ส่วนหนึ่งซึ่งประเสริฐดี	ชาติวี	
	คือกอบภิจดามัคคี	พวกพร้อม	
	จิครกายวะจิม	เมตรมิ่ง	กันแฮ
	ทตบที่แจงนอม	เสนหีบตมดมัคตมาน	

๓๖	ไครดำรงอิฐูด้วย	ปราณี	กันนา
	จักตบสัตว์พรความดี	ทอถ้วน	
	จำเวญรุ่งเรืองทอ	ทุกคำ	คินเฮย
	ความเลื่อมเตทุกขัตวน	เด็กต่างมตายสูญ	

๑๗ ยถาใครที่พริกพร้อม   เพิ่งยกกัน
 ร่วมจิตรสนิทเดินที่กระเด็น   มันแล้ว
 ประเทงจิตรอภิมรณพัฒน์   พดอยขึ้น ชมนอ
 เพื่อท่านจำเวญแล้ว   ยิงเข็สมักส์มาน

๑๘ มุทิตาว่าเด็คตัน   กตายกตาย
 คือกตาวเป็นปริยาย   อัดถ้ออ้อม
 เียงอย่างห่างแบบหมาย   อนุมคิ   คนนอ
 ปราชญ์โปรดเมตวจิตรน้อม   ที่ข้อเตเจิงเหิง

พระยาอัครพินธุโสภณ (ม.ว. หนู)   เมื่อยังเป็นพระยศสูงสุดกฤตย์

ความซ้ำ

- ๑ ซ้ำวรั้นขตาดคว้าน ถวายผด
 ซึงแย่งแข่งชนชน วิตนา
 บัดดับอกนัตน หนได้ แดแฮ
 ซ้ำจกให้ โทษซ้ำ ดุดันเลี่ยสนม
- ๒ ซ้ำชอบผิดผ่อนแม่ ถ่มจิตร ชอบนา
 ซ้ำถุกอ๊กหลายชนิด แน้ไซ้
 ซ้ำห้ามว่าซ้ำคิด กั้นพาด ก่อนพ้อ
 ซ้ำไม่ชอบหมายได้ เน้นได้กรอมกมด
- ๓ ซ้ำคิดวิหิไซ้ กตอบาย คตอดนา
 ทรองแต่งอ๊กขรหลาย เด่ให้อ่าง
 ตรีดรรพกิจบรรยาย ฤพลียง พตาเตย
 นานยอมเป็นคุณข้าง ฝ่ายซ้ำเป็นกร
- ๔ ซ้ำงามตามนบเบอง เบาราน กถ่าวฤ
 ขตย่างพยุหปาน นาคเตอย
 ภิกขุคชนงพาด ยรยาคร
 อ๊กมทซ้ำมาเพอย ฝ่ายพ้ององนงาม

- ๕
๑ ข้าเพราะเส่นำนา กระแสเสียง
ฟังชัดศัพท์สำเนียง แจ่มแจ้ว
วินิจฉัยพิพิธเพียง คำกล่าว ครอบงำ
คำคอมซอมคริแล้ว บ่พดงเผดอคำ
- ๖
๑ ข้าชอบรอยกตืนฟัง เต๋วคนธ์
เรื่อยเรื่อยกระแด้วน เอ้อเท้อ
ชนต้องม้วยชน คำชน ชมนา
รักอัยรัฐุเท้อ มั่นมั่นหมักจาว
- ๗
๑ ข้ากิจประณคเกอ เกดาท้า
หัดถกิจอภพตะกัม แกะแต้ม
ทุกอย่างช่างผู้ข้า นานุณิด นินนา
มั่งมั่นกันคดอนแกตัม สันทมั่นแผดผม
- ๘
๑ ข้ากันจัดกรอัยเบ็ริยว เค็มชม เผ็ดเฮ้
ผาดผอนหวานมันชม คีบ้าง
เบอเมาทนยม ดูบคิม
สรรพรคกำหนดอ้าง เพราะข้าชิมตอง

๙ ข้ามเจดีย์ตั้งตวน

ดีด

คมคิดพิศพังวจี

เด็พยัดอง

ข้ามแต่ช้อยงม

ช็กมาก

ข้ามน้อยข้ามานถ้อง

ถ้องแท่นนอน

๑๐ ข้ามหัวที่สุดแต่

ถึงมถาญ ชัฟแผ่

ข้ามแต่พอจุการ

เด็คตา

จกขังยัคบริวาร

ทรวพยเพิ่ม ผดเซย

เพราะจิตรวจรณค้ำ

เขตรข้ามไชยเจดิม

พระยาราชาสัมภาราการ (เดือน)

ความเร็ว

๑	การคำนวณควรมีไว้	ว่าดี	
	โตคูณโตก็ย้	ชอบถ้วน	
	เวลาสักนาที	ควรประหยัด	หวงแฮ
	ทุกทุกนาทีถ้วน	ค่าตาตาตั้ง	

๒	โบราณท่านกล่าวไว้	สอนเรา	
	ของท่านให้เร่งเอา	อย่าช้า	
	ควรได้หักนึ่งเนา	นอนจิตร	
	แม้ถลัมกตายแล้วควา	กอบนากำเหตว	

๓	ฤาหนึ่งสืบเมยว่า	โกตมือ	
	ย้สืบโกตหคถ ถอ	ยากแท้	
	คำเปรียบสองนคอ	ซีเหตุ	
	คิโทษช้าว่าแพ	พ่ายข้างความเร็ว	

๔	๕	๖	๗	๘	
๑	๒	๓	๔	๕	๖
๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑๓	๑๔	๑๕	๑๖	๑๗	๑๘
๑๙	๒๐	๒๑	๒๒	๒๓	๒๔
๒๕	๒๖	๒๗	๒๘	๒๙	๓๐
๓๑	๓๒	๓๓	๓๔	๓๕	๓๖
๓๗	๓๘	๓๙	๔๐	๔๑	๔๒
๔๓	๔๔	๔๕	๔๖	๔๗	๔๘
๔๙	๕๐	๕๑	๕๒	๕๓	๕๔
๕๕	๕๖	๕๗	๕๘	๕๙	๖๐
๖๑	๖๒	๖๓	๖๔	๖๕	๖๖
๖๗	๖๘	๖๙	๗๐	๗๑	๗๒
๗๓	๗๔	๗๕	๗๖	๗๗	๗๘
๗๙	๘๐	๘๑	๘๒	๘๓	๘๔
๘๕	๘๖	๘๗	๘๘	๘๙	๙๐
๙๑	๙๒	๙๓	๙๔	๙๕	๙๖
๙๗	๙๘	๙๙	๑๐๐		

- ๕ ๑ รถไฟโทรเลขใช้ ไปมา
เร็วยิ่งหาสิ่งหา เปรียบได้
กตเทพย์นมรรคา เร็วสุ ถึงแน่
ทางที่ไกลเป็นใกล้ เพราะด้วยความเร็ว
- ๖ ๑ คนใช้ควรเด็กกุ่ม แฉกสนิท ก็นาน
ผู้ที่โง่แต่จิตร วัชรอัน
ใช้การประกอบกิจ เร็วลับ ประสงค์แน่
ถึงจะเคอะกัซน อยู่ข้างใช้ดี
- ๗ ๑ ชนิดหนึ่งความคิดตา เผลย่นฉลาด
คิดรวดเร็วไม่พลาด ผิดพดิ่ง
ทวยหาญเชี่ยวชาญ นครรัจคือ คึกแฉ
ชนะรวดเร็วไม่ยัง พดาดพดาดเดียวถด
- ๘ ๑ นายช่างชาญฉลาดตา เต็มงา
ทำรวดเร็วฝีมือ เก่งแท้
ควรมั่นว่าเขาคือ ช่างเอก
ผู้พิททสาแพ็ เปรียบด้วยเวตา

๕๖ โด่กัยี่มีเรื่องดำ   เด่าตุต   หมดแ่
 ด้วณเรื่องข่าง โด่กัคร   อ่กนััน
 พรวรณาเด่าไม้หยุค   ราวเรื่อง
 ขอว่าแต่ด้นด้น   ด้อให้เห็นทาง

๕๗ ฝุงส์คั้วประกอบด้ว   เบญจขันซ์
 เกิดแกด้บซ์พพด้น   ไปช่า
 ฮายตุ่วงทุดวัน   ควครคิ   เห็นแ่
 ควรจะรับเร้งค้ำ   แต่ด้วณการกุด

๕๘ กิเดศ์คองทุดขน   ค้อเพ็ดง
 เมวพดวทกกายถเก็ง   กรุ่นร้อน
 เร็วรับขย่าตะเด็ง   จิครดุ่ม   ทตงแ่
 ทางแปดขย่าไต้ขัน   รับเต้าค้ำเนน

๕๙ หมายมุงฮริยมวรคทัง   ฮริยมต   แปดแ่
 เร็วรับเร้งชววยชวอน   ขย่าช่า
 ไครตุ่ก่ขนนั้บคน   นนเอก   แต่ด้วฟ้อ
 เหม่อนนังข่างไครคว่า   ชชู้ได้   ไชยเดนม

๑ โคตงสืบสองบทนี้	เต็มชม	แต่งเอย
ประจักษ์คิดปาคม	แต่งไว้	
ว่าไว้ไม่ใคร่สม	ใจจัก	ว่าแฮ
ถิฉั่นมากจึงได้	บัดพันไปท์	

กรมหลวง ประจักษ์ คิดปาคม

สำนักหอสมุด

ความเลื่อม

<p>๑ บ่วงการควรถูกเกอ ผิวคติมิแยบคาย เป็นเหตุเลื่อมประโยชน์กตาย แต่ให้ตะหงนตเจ้า</p>	<p>ตรงอุบาย ชอบญา ผิดเค้า กตบโทษ ถมแซ ไปต้องตามประสงค์</p>
--	--

<p>๒ อึ้งความว้ายากผู้ แขงขติคำสอนเมื่อน ชอบแต่พยแต่มิตรเชื่อน คงจะพาดนบ</p>	<p>ปราษฎ์เดือน ดัดิเฮย บากติ ชนพวก พาดนา บนสันศุกุผล</p>
--	--

<p>๓ อึกชนปล่อยจิตรเจ้า โถภ โกรทเหต้อเกินไป ควรวเมตอพดาดเตยไถด ไมกตบคนสติตง</p>	<p>ตามใจ คนเฮย ไมยัง เตตติตง แต่ตวนเตวเดือน</p>
---	---

<p>๔ คำคุณหมิ่นผู้ยัง คำชาติหมิ่นผู้ตฤด คำไวยหมิ่นผู้พร คำยศหมิ่นผู้ตา</p>	<p>ศัตถคุณ อาทิเฮย ชาติกา ฅมายศัม กอว่านา ยศตวนมตตายผล</p>
--	--

- ๕
๑ ครว้นแสวง โภคทรัพย์ด้้น   เลื่อมส้ม   บัดเฮย
    ครว้นราชกิจยศนิยม   เลื่อมไร่
    ครว้นบุญนิมอมรม   เลื่อมสุ   คคิเฮ
    ครว้นศึกษาคิดปได้   เลื่อมรัววิทยา
- ๖
๑ ไร่วิชาอวรุข้ง   ยกคน
    ไร่ทวีปเสือกสนชน   จำยจำ
    ไร่แรงร่านหาญรณ   รุกต่อ   แวงฤ
    ไร่เพื่อนไปเบตียวด้า   เหลด้าจวนเลื่อมถอย
- ๗
๑ อถุคถกรรมบตทั้ง   ทศพิช
    เบนส่วนทางทุจิวิต   รวบไว้
    โดยกายวะจัจิตร   ตามก   แดแฮ
    คตทฤษศุขเลื่อมไร่   เวศร้างทางเกษม
- ๘
๑ ย้งหนะภาคัยหนึ่งผู้   ชายเมา   กามเฮย
    อายคุมมีชยมเขาว   ถ่วงแต้ว
    นำตรุนต์คว์เนา   ซาเยศ   คนแฮ
    ฤจัจักศุขใจแฝ้ว   เหตุคันตามหวง

๙๖	เชื่อมจัตุรมิตรจีน	เชื่อมตำนาน
	เชื่อมศิริพาศฤงฆาร	เชื่อมด้วย
	เชื่อมรศเสพย์อาหาร	เชื่อมรูป
	เชื่อมศรัทธาหม่อมด้วย	เชื่อมสร้างกุศล
๙๗	เชื่อมโรคเพราะรั้หนัก	ของแต่ง
	เชื่อมโรคเพราะใจแหมง	หน้ายั้ง
	เชื่อมผิดเพราะความระแวง	ระวงผิด เต็มอนา
	เชื่อมทุกข์เพราะทางช้	เช่นไ้ไ้ช้ฎาวิย

พระพิมพ์ธรรม (ม.ว. เจริญ) วัดรังษีไ้สิตาราม
 เมื่อยังเป็นพระราชานุพั้ทรมุนี

ความเจริญ

---

๑ ความเจริญโภคทรัพย์ด้วย โดยชอบแต่รักษา ไม่คบเหล่าพาดดา จับจ่ายใช้ควรใช้	แสวงหา มาธา เก็บไว้ เป็นมิตร ด้หายแ่ อย่าذنเห็นอทุน
---	--

๒ กตัญญูชื่อด้ใจได้ อื่กเนื่องวงษ์ปรากฏ คิดปล่าศวรื่องควรทศ ภคคักษำนาญแท้	เจริญยศ ใหญ่ด้ ตองประจักษ์ ด้นา ออกสู่ชณะหาย
--	---

๓ เจริญกิตติแพรวพรวง ความที่ด้ต่ำสม นักปราชญ์กต่างคำชม ประกอบหมั่นด้ละต่าง	ชนนิยม ชอบแ่ มากอ้าง การกิจ ตรงนา ด้งร้ายห่างเหิน
---	--

๔ ความสุขเจริญเพราะเว้น รวังผิดวาจากาย ด้ เลี้ยงตนชอบแบบคาย จักอยู่ด้รำญรำ	เหตุหาย อย่ากล้า โดยด้ตวง ด้แ่ ชาด้นคตอตกถด
--	--

- ๕ ๐ อายุเจริญอย่าพลาดตั้ง
 ความสำเร็จถึงอับจน
 วิชาโรคชวยชวณ
 แต่งตั้งอันหมอห้าม
- ๖ ๐ วิทยาสรรพศาสตร์
 จงเสาะครุฉลาดดี
 ศึกษาย่ำคร่ำหนัก
 ตั้งเกศพั่งจำไว้
- ๗ ๐ บัญญาจักเกิดกู่
 คบนักปราชญ์ขึ้นเดิน
 ผู้ดำเนินอย่าเห็น
 ล่อนลั้งอย่างไรให้
- ๘ ๐ เจริญศิริสวัสดิ์แล้ว
 ผลกุศลตรีโมย
 ขาจคัมพิบัติไถล
 ทุกข์ โทษเด็กหัดกว้าง
- ประมาณคน
 เร่งคร่ำ
 ยารงับ ภายแ
 ตะเว็นห่างเสี่ย
- เจริญมี ชาญา
 มอกให้
 หน้ายยาก ดเขียดเซย
 สอบโต้ ไต่ถาม
- ความเจริญ มากขอ
 นั่งไถ่
 ห้างท่าน ันนา
 หมั่นผู้เพียรตาม
- ไทยไทยย
 มากด้ร้าง
 จงเร่ง ทำเทอญ
 ท่านผู้ปราชญ์สอน

๒๘ ความงมึ

๑ มีอาหารขมเพียง แรงกาย
 ผ่านคณเณรสบาย แมงรอน
 อาไศรยเข้าเรือนหาย ถ้ำบาก
 ยามบ่วยยาช่วยค้อน โรคร้างแรมไถษย

๒ ผิดใครมีสิ่งเพียง ชั่วครุ นชา
 พอดสบายกายจิตร ครอบแก้ว
 ยิ่งประกอบกิจคิด มีมาก อักพอ
 นับว่ามั่งมีแคตัว จากตอของจำเปน

๓ อนึ่งเห็นทรัพย์ตั้งขอ อเนกนัก
 ต่างมนุษย์ต่างรัก อยากได้
 ขวนขวายคิดหมายจัก จวมมั่ง มีพอ
 เพราะความงมึให้ คู่ชู้ให้ยินดี

๔ เขมมีใจอยากได้ เหมอนกน ทวงซื้อ
 ไฉนรับผลผลิตนั้น แผกเค้า
 ออจระมั่งมบน เเทงคู่ชู้ กัด
 เพราะประทุษุติชอบเต้า คคิทั้งไครทวาร

- ๕ บันดาลทรัพย์มากด้วย มรรฎก
 ประพฤติชั่วตักตักยากไร้
 คนจนอุส่าหัยก คนพาก เพียรพ้อ
 กตัมจะมั่งมีได้ เหตุด้วยอวยมต
- ๖ มั่งมียอดอย่างพื้น เห็นสอง ทางพี
 หิ้งเคราะห์หิ้งมตถ์นอง เพิ่มให้
 เกิดท่มงมกรอง มรรฎก มากแซ
 มีเคราะห์เพราะว่าได้ อุดคนตนเอง
- ๗ ปางเพรงตกยากตั้ง แดงวงทรัพย์
 ผลที่เพียรเวียนกตัม มากได้
 มีมตเพราะมตทัม ทัวเพราะ เพียรพ้อ
 ต้องอย่างต่างทำให้ มนุษย์รู้ทางรอย
- ๘ ตเมอด้วยไม่แจ้งเรื่อง ทรัพย์ประสงค์ ไตเพื่อน
 ดาตถ์คุดจิตรมนุษย์หลง โถภคว่า
 ขาดคัยคุดโกงตง เขาแต่ ทรัพย์พ้อ
 ทุจริตติดมตหน้า หักได้หลังมือ

๘๙ ทรัพย์ คอตั้งเครื่องเกอ ความสุข เราช่า
 ผิดทรัพย์กตัมทำทุกข์ ทุ่มให้
 คอระฤจักโถภรูก วิตต โกงนอ
 กตัมพตาดมาทประ โยชนได้ ทุกข์ด้วยตัวทำ

๙๐ กรรมชอบตอบสุขให้ เห็นทัน คาพ่อ
 กรรมผิดคิดทุกข์วัน ทดร้อน
 หาทรัพย์นัมจะมัน เทาทุกข์ เราชื้อ
 ผิดทรัพย์กตัมโทษอื่น ทุกข์เข้าเขาเอน

๙๑ ตั้งใจหาสุขเพียง ชั่วชีวิต คนเทอญ
 รวยเพราะ โกงอย่าคิด โถภเรือ
 แม้รวยเพราะสุจริต รวยเร่ง รวยพ่อ
 เผื่อแผ่แพร่ประ โยชนเกอ แก่บ้านเมืองเจตม

๙๒ อึกเหิมเคตมจิตด้วย อยากมี มากเพื่อน
 ตโมภเด่นเลี้ยงเคราะห์ดี เคราะห์ร้าย
 แทงหวยถักไม้ดี นกไก่ พนนพ่อ
 อยากมั่งมีเหมือนน้าย ยักเข้าตวจน

- ๓๓ ขอนขวายชายค้ำมุง เงินทอง
 คิตรีบราชการปอง ชอบแฉ้ว
 หวดกตัมดับประดงค์ดอง จำพวก หมายถึง
 นาจักเดี่ยวประโยชน์แฉ้ว คตาค้ทั้งทางดี
- ๓๔ มิ่งมกอยากด่วย กั้นแทบ ด้้นเนอ
 ควรแยกใจอย่าแอบ คู่ค้ดอง
 ด้้นนร้บราชการแบบ หาชอบ คุณเทอญ
 ด้้นนอยากมิ่งมตอง คิคค้ำหาผล
- ๓๕ แม้นวคนดองจิตรเคด้า หากิน
 เขาราชการเปนดิน แด้นค้ำ
 พานิชคิคิดดองดิน ทริพย์ถ้าย เดี่ยวเพ็ช
 กตัจจกัระชอบคว้ำ รวบคว้ำเงินกำ
- ๓๖ ดิบดำกำมันค้ำ เงินทอง
 ไมเทากษัตริย์ปอง ปกเถียง
 กายจิตรคิคิดวายด้้นอง พระเคช ท่านเทอญ
 ผลจักพาชอบเพียง เพ็ชร้อยแรงทุ่

ความจน

- ๑ ออาหารบริโภคนั้น ก็นตาย
 สรรพสัตว์จำเป็นหมาย เท่านั้น
 โครชาตบริโภคนาย เกือบฉิบสั
 นนและจวนจนขึ้น เขกแททางจน
- ๒ คนแคณนึ่งผ้าขาด ขอทาน กัด
 แม้วามอาหาร อยู่แต่
 ดั้งอินอนากปาน ไต่ก็ ตามเทอญ
 จนไม่แท้แต่แคตัว คู่ชเข้าเขตรเขมู
- ๓ เห็นความเข่นนเพราะ ชรรมดา ชนนา
 รักชีพเบรียบโตหา หอนได้
 สรรพชรรมที่เกยวกา ยามนุษย์ เราฤ
 ชุชีพเป็นคู่ชไว้ ชัพนทุกชัทราม
- ๔ ความจนชรรมชาติแท้ ทางทุกชั
 จนที่ความคายนุก รวดเร้า
 จึงเป็นอย่างจนอก กฤษชุยอด จนเส
 ไต่จะปานขาดเข้า หยอดทังจ่าตาย

- ๕
 ๕ ๑ ความจนหลายชั้นนับ   นิพนธ์   ใต้น้ำ
          จะใคร่ก่อตัวเหคุผล   พด้ามเพื่อ
          จนจิตรเจอะครวญจน   จวบวราช   การแย
          จำจบ โศดงแก้ข้อ   กุดค้ำกตางแปลง
- ๖
 ๕ ๒ ถ่มแต่ดงไปน้อยดำ   เถยเหมาะ   มาแต่
          อันคัพทความจนเนาะ   เท่านั้น
          ค็ชทุกข ที่เกิดเพราะ   มีไม่   พอแย
          แปรรวม, จน, ทุกชั้น   เช่นเข้าใจกัน

กรมพระตำรงราชานุภาพ

ความผิด

๑	ความผิดมีห้ากต่าง หนึ่งผิดพระอัยการ เดินทางผิดแดน คิดผิดผิดเมียทั้ง	หลายสถาน กฎตั้ง ผิดข้อ มีไม่ผิดฤๅ
๒	ผิดราชกำหนดนั้น ถอยยศหมดทรัพย์สิน เดินทางผิดเที่ยววง เหนื่อยเปล่าเอาเดินค่าง	โทษตน มากนา ชี้พัวง เวียนวง ศตาศค์แคว้งเตี้ยควาว
๓	ถ้าคิดผิดโทษนั้น ถ้ากิจคนไม่วาย ถ้าเป็นกิจมุนนาย ถ้ากิจพระเป็นเจ้า	มีหลาย อย่างพอ เทศ์เศร้า ถาวรเต็ม ยศนา โทษร้ายแรงทวี
๔	ท่านบ่เรียกอาวร้อง มิใช่งานตนกตบ การคนไม่บังคับ ผิดตั้งนชนพ้อ	ชานรับ ตั้งข้อ ทำนัง เลี่ยนา พูดเย้ยเยาะหยัน

๕	๑	พรรณพฤกษ์เอมไฮชแมน	มีผล
		ผิดรูปบางชน	ชอบชื้อ
		ผิดเมียท่านอย่าฉงน	โทษก่อน มีนา
		ผิดภริยาตนชื้อ	อกอ้นตันใจ

๑	โคลงผิดคิดจัดได้	เบญจบท
	กายจิตรวาจาจรต	รเบียบถ้อย
	ตามความซึ่งกำหนด	เสนอดักขณ ใวนา
	คือจนนงนภักดีร้อย	ชื้อข้างองค์ขวา

นายสอนจงภักดีองค์

ความชอบ

๑ ความชอบประกอบด้วน ชอบสิ่งของใดหมาย ตามจิตรจะชวนชวาย ชอบแต่ ^๕ คิดได้	หุดากหลาย อย่างแฮ มุ่งได้ หา ^๕ เย่าเฮย หอน ^๕ ออก ^๕ จรรย
๒ ๑ อย่างต้องปองชอบข้าง พิณพาทย์มะโหรี อีกอย่างชอบทางมี ความชอบประกอบต้อง	ดนตรี รำร้อง ดกรเด่น ดน ^๕ กันแฮ แต่ ^๕ น้ำใจคน
๓ ๑ อีกชอบทุกสิ่งตั้ง หอยถั่วไปหลายพัน ทงน ^๕ ไก่ปตาพนัน ชอบนักแดง ^๕ เหต่าน	จัก ^๕ จรรพ ^๕ ว่าแฮ อย่าง ^๕ คัก ^๕ คิ ^๕ กั ^๕ นนา ทร ^๕ พ ^๕ ย ^๕ น ^๕ พ ^๕ ด ^๕ น ^๕ ดู ^๕ ญ
๔ ๑ บางคนจนชอบคำ ไต่ทรพ ^๕ ย ^๕ กำ ^๕ ไว ^๕ ปอง เม ^๕ อร ^๕ ว ^๕ ย ^๕ ก ^๕ ค ^๕ ค ^๕ ม ^๕ อง เพ ^๕ ย ^๕ ว ^๕ ร ^๕ บ ^๕ ร ^๕ ช ^๕ ก ^๕ จ ^๕ ไ ^๕ เท	ชายของ ช ^๕ ว ^๕ ง ^๕ ไ ^๕ หา ^๕ ช ^๕ อง ^๕ ชอบ ^๕ เฮย ชอบ ^๕ ท ^๕ ง ^๕ ต ^๕ อง ^๕ ต ^๕ ถ ^๕ น

- ๕
๑) หนึ่งไม่คบเข้าพวก คนพาด
เสี้ยปร่าชญาอุกราชการ ไม่ดี
แม่เป็นพนักงาน ไตเร่ง บำรุงแ่
ความชอบเจริญชั้ ช่องได้บำเห็นจพตัน
- ๖
๑) สรรพลาตรดิ่งชิ่งรุ ให้เฉด็ยว ถดาดเฮย
ไม่มากแต่ดิ่งเด็ยว ดิ่งพร้อง
ประจักษ์วาคีเจ็ยว เป็นหนึ่ง ได้นำ
ดิ่งวชานคอง ชอบแท้ทการ
- ๗
๑) หนึ่งถ่นองรวงบาทไท้ เจ้าคน
ไม่ชัวไบคัจน ครำไช้
ไม่นุงไม่ชวดยชอน หาดถภ เกินแ่
แต่เทานคองได้ ชอบบนำงทางนาน
- ๘
๑) ความชอบประถอบเกอ กูถกาย
ชอบแห่งราชการหมาย ยศแท้
ถึงถั้นชัพไมวาย ช้อชอบ เล่มอนอ
บุครญาคิตอยู่หลังถ้ำ ชอบบนำงพตันหนุน

๑) ชอบพงษ์เพ็ญพินทอง	ภรรยา
ชอบสันติทนายเมตตา	ติดต่อย
ใบเตาภรรยา	เตียงชอบ เต็มอแป
คุณแห่งชอบไม้หย	นับร้อยแรงทั่ว

กรมหลวงอดิศรอุดมเดช

สำนักหอสมุด

ความโงก

- ๑ จิตรเพ่งแสงอยากได้ โลกพิศดู พองเขย
 เขาหากเห็นหวงรมัต ปกบ้อง
 คนหมายมุ่งกำจัต โดยข้ม เห่งแฮ
 ดำเร็วจตาบมาปพ้อง เรียกผู้ โดกหนา
- ๒ โดกหนาเหมือนรากเหง้า พดุษไพโร
 ดำกังก้านกอใบ ชั่วช้อ
 แดกหนาแน่นอุปไมย กอดอกุ ศตแฮ
 โดกอยากทำกรรมช้อ เยอไว้ภพด้าม
- ๓ ความโงกออกจรรตอ้าง มีสอง
 โดกหนักโทษหนานอง บาปกด้า
 โดกน้อยโทษเบาของ หมายมาป น้อยแฮ
 โดกตั้งที่หยาบช้า ชั่วช้านานไสมย
- ๔ ตเจิงจิตรกิดมุงจ้อง ของเขา หวงเฮย
 เห็นตั้งโตตวเทา สบได้
 แย่งชิงดกตักเฮา ชนลู่ เรือนแฮ
 เรียกว่าโงกมกได้ โทษทั้งนินทา

- ๕ โลกกันดารท้านน้อม มาตน
 เขาค้างท่าฝืน ไม่นาน
 ความฮายไม่มีทน หนาแตก เขาแย
 เวียกว่า โลกคืดคาน มักได้ โคนตรง
- ๖ คิดเด่นดวงเด่นฉ้อ ทวิพย์ของ เขาเอย
 ได้หนึ่งคิ่งส่อง สี่ไซ้
 ยิ่งได้ ยิ่งตำของ โกงค้อ ไปแย
 โลกใคร่มมีไซ้ ไม่ซ้ำคียบผาย
- ๗ เทียรฆชาติโลกถัน อาหาร
 กระหวัดรัตคชสาร ใหญ่ด้วย
 กำดั่งคชเผ่นทยาน กายชาติ กตางแย
 โลกถโมภมากม้วย มอดเม้นงูเหลือม
- ๘ กามเกินกอนเด่นฐู ชมชัว
 เมียถักสั้มฉัดฉัว อิศรห้อง
 ล่องกามไม้เกรงกตัว พระราชกฏ หมายถึง
 โลกมีกมมากม้วยค้อง บ่ายงัวในอบาย

๑๙ กาม โภคเพียบเทียบทั่ว มนทา คุราชเวย
 เสวยกึ่งทิพย์นครา พร่องได้
 ขยากเสวยหมดจวรรคมา โนนึก ชั่วแะ
 โดภมากเกิน โกงได้ ตกตัวดาวตั้งษ์

๒๐ ขชาติสัตว์รุ่งมถ้าง ชนกมตาย ชีพเวย
 โดภหนักมักถาภหาย มรรคเกตุยง
 โดภหนักมักตัวตาย คุจเทพ ทิศแะ
 โดภชั่วมัวหลงเพียง ด้นักษิ จังจอกใจ

๒๑ โดภเพ่งมากอยากได้ ขยากมี
 จุงจิตกรคิดไปด้ ด้วนให้
 ด้ตัวทำบาบด้ด้ ด้วนอกุ ด้ลแะ
 ทนทุกขด้บากได้ เทวศด้วโยภหนา

๒๒ โดภคือบาบสั่งให้ ชึ่งผล วิบากเวย
 ด้วยทุกขรทมทน ยากยั้ง
 ในบ้คยบ้นวน อนาคต กาดแะ
 ๐๕๖๑๒๕๖๑ ด้วนชุปถัมภตามตั้ง ด้งผู้เชียวใจ

๑๓	◎ ความโศกหาตากเพี้ยน ทำดวงพระราชบัญญัติ ไหลหลงก่อกองกรรม โศกเหต้ามายพยามยัง	ผิดกรรม บัญญัติ โทษทุกซ์ ให้แะ หยุดได้สั้วสั้ว
๑๔	◎ โศกตาโก่งทังออย่า โศกชั้วชั้วชั้วไป อิธิโลกปร โศกได้มย ขาดโศกขาดเวี่ยนหล้า	ฮาโดย เเตยเฮย ชั้วชั้ว หมุนโลก เเต่มอแะ หลุดพันนฤพาน
๑๕	◎ ผู้งามความวู้ว่า จงมตะแถ้วแถ้วพิค หาทพียยศคัคคัคคัค คั้งจักถาวรพร้อม	โตภม โทษเฮย ชั้วชั้วม โดยสั้ว จริตแะ พรังทังชั้วเจริญ
๑๖	◎ เทพมุนีศั้ววิศุทธิศั้วชั้ว นับเน้องโนสมา รับแแต่งโศกชั้วมา หอดมุดคสิริญาณแถ้ว	ศั้วดา จาริยเฮย ชั้วกแถ้ว โศกแแต่ง ถววยแะ เผ่องไว้ ไหวหาร

พระอนุชาพี่คุณปมาจารย์ (ปาด) วัดพระเชตุพน

เมื่อยังเป็นพระเทพมุนี วัดมหารณพาราม

ความสันโดษ

๑ ยินดีभागส่วนได้	ตามมี	เต็มอเทยว
บ่หอนขอเอือกดี	ถว่าน	
พัสคือนวาคี	ควรสระ	ชอบแฮ
สันโดษอุปบายกัน	จิตรถ้วน	โตรภหลาย
๒ ยินดีของส่วนได้	พอกำ	ถึงคน
มีโทษควรจักจำ	จิตรว่าง	
พึงรักแต่ในคำ	นักน้อย	นิกยต์
พระตรัสันโดษอ้าง	พากย์	นอริยวงษ์
๓ ที่อาไศรยอยู่นั้น	สมควร	คนแฮ
ตะมุงหมายประมวญ	อื่นไว้	
ระงับจิตรหันหวน	หากรัก	นักแฮ
สำรปสันโดษได้	ข้อแจ้ง	แห่งธรรม
๔ บริหารเครื่องใช้	เพียงพอ	แตนา
หักจิตรคิดจักขอ	ขาดคดีย	
ของคนนี้แต่หนอ	นักใคร่	ควรแฮ
สันโดษปราถนาน้อย	ถว่าน	คุดักัน

- ๕ ตำรวมประกอบเกอ^๕ ชุตงก์^๕ คุณแฮ
ปฏิบัติจำนง มั่นถ้อย
กันความโตภ โกรทหง
รุมจิตร^๕ เนืองแฮ
ตัน โครูแดตงถ้อย คัดช้อธรรมแถตง
- ๖ เต่าเวียนรักรอบรั^๕ วิทยา^๕ คุณนอ
บ่กล้าวอดตาตมา อตไว้
ใครคิดใครควรกา รุญตั้ง^๕ ต่อนแฮ
ยินชอบกันก่อให้ เหตุร้อนเรืองแถตง
- ๗ ปฏิบัติตั้งจิตวิ^๕ อธิคม^๕ ควรเสย
วายว่างทางดำตม อุ่นคว้าง
ดีสำมอย่างนิยม ยากประ^๕ พฤติแฮ
ตัน โครูโดยบทอ้าง แบบเบองมงคต
- ๘ เกิดก้อกของว่าง^๕ ทนนาน^๕ ตั้งฤา^๕
กับส่วนวิลังขาร คิตพร้อม^๕
ดับไปก่อนตามกาต ใจพราก^๕ กายเฮย
สูญหมคตัน โครูน้อม^๕ นึกแท้ทางเกษม

ความนิทาน

- ๑) นินทาความดีถ้อย
 เพื่อใครรักคนชั่ว
 ทานดีเร่งคิดรัง
 หาช่องมองผิดผู้
- ๒) ยินข่าวท่านได้ด่า
 ร้อนจิตรักคิดทัม
 นินทาวาโดยดม
 หาเหตุแอบอึ้งบ้าย
- ๓) บางครั้งท่านถูกตอง
 ยินด่าหากเที่ยวหยัน
 โทษน้อยเพิ่มเติมบรร
 เที่ยวवाद่าเดหของ
- ๔) หากดีเก็บใส่ไว้
 หาช่องเพิ่มให้คน
 นินทาเที่ยวเสือกสัน
 ยกแต่ตนขึ้นควาง
- ดัมหลัง
 คนผู้
 เกียรติ ท่านนา
 ด้อยคนความนิน
- ยศดัม บัดญา
 ถ่วงร้าย
 ปากดี เตียนนา
 โทษให้ดัมหลัง
- ไถยนี้ ทรายเฮย
 เขาระพร้อง
 จมมาก มีแฮ
 ดันข้างประจางค์
- ไนตน
 คนข้าง
 ด้ายชัว ท่านแฮ
 คนผู้ คนตั้งตาย

๕ มุ่งหมายโทษท่านน้อย   แต่นิด
 หยินยกตกแต่เม็ดคิด   ต่อช้า
 โทษตนมากหากบืด   ปกขั่ว   เตียนา
 ปองแต่คำหนักคำ   ขอดข้อนคำแดง

๖ แสดงมุดดักษณ โทษแท้   นิินทา
 เป็นกึ่งความอุษษา   อย่างน้อย
 ชนใดไม่ครหา   หากเร้า   วัณพ้อ
 วัันแต่โทษความถ้อย   ชักทั้งนเดาเอียง

๗ รวมเรียงเจ็ดบทเค้า   โคตงนิน   ทาเฮย
 เป็นด่อนโตกขรรรมบิต   บอกรู้
 ไซ้เหตุจักวัันจันต์   เจ็บแลบ   เดยขอ
 เปนแต่ตมลดตายบ   บำต้องใครไฉน

กรมหมื่นปราบปรบักษ์
 เมื่อยังดำรงพระยศเป็นพระองค์เจ้าจักรวรรดิวงษ์

ความสรวเสริญ

๑ สรวเสริญความชั่วให้ โทษหนัก นานพอ
 เมียบครหตนาญาคิมัก เด็พยวัย
 คำพูดที่กล่าวจัก โจทย์จิตร คนนอ
 ชักเลื่อมปริวารย้าย ยศด้วยวัจนกรรม

๒ สรวเสริญผู้ปราชญ์เกอ คู่ภิกษ
 ด้วยเดศมารชาจิตร จอดกแกตั้ง
 ฤาหวงประโยชน์ คิด ชรุดาภ ตมนา
 จักเห็ดตเชือดตั้ง ตูรายภายหลัง

๓ อนึ่งเท่าคุณโทษเม้น เสมอกัน
 สมฉายหนึ่งหนึ่งกัน กตด้วย
 ได้ฉายหนึ่งหนึ่งพถน แรงพร้อง ไปแ่
 เหตุเพราะสรวเสริญอัย ที่อ้างคำเยียง

๔ สรวเสริญเกินชอบผู้ กระทำ ดินา
 มีโทษมักจักก่า เริบตัน
 สรวเสริญหย่อนบางอ่า ความชอบ เขาแ่
 เป็นช่องชบชบกัน ค่อนสัถ์ชนตจนใจ

๕ ๑) สตรีเจริญอย่างหนึ่งให้ มานะ การนา
 เยี่ยงกวีวิจิตรตะ ขาดคร้าน
 ครองทวีวิทยาจะ เรืองว่อง ไฉ่
 หากดลอบสวนสัท้าน สักน้อยก็มี

๖ ๑) สตรีเจริญความชอบชั้ การดี
 คงเพิ่มสุวิจิตรวิ กอบเกอ
 บางที่ชั่วจกมี ใจกดับ บ้างนา
 เปนประโยชน์วิวารเฮอ ฮาตมัย้อมเสอวาร

๗ ๑) สตรีเจริญครุค่อหน้า ชักคำ นับเฮ
 เมียมิตรภายหลังหน้า ชอบชั้
 ซ้ำทาสเจริญการท่า จังกถ้าว ชมนา
 แบบบุราณอย่างน พิเศษดำผลหลาย

๘ ๑) สตรีเจริญพระเกียรติไท่ ชิบดินทร์
 ทุกเมื่อทุกพายถวิต อยำเว้น
 จักศรีสวัสดิ์ติภิญ โทียง แต่พ่อ
 เพราะกตัญญูเม้น แมกไว้ ไนกมด

- ๙๘ สวรรค์วิญญิมิตฺตมาตฺรทง อาจารย์
 ฆมบคุตรฆมคิษย์ชาญ ฤดาตรี
 รุหรรกถ่าวศุภการ คีตปสาทร คนนา
 ฝ เพชยณฺญชตยตญฺ หยงแจงยาวนวด
- ๙๙ ฝิวฆมฆมให้ชอบ ชนฟัง
 หยิบยกคความค้หลัง ออกอ้าง
 บรบบได้ตั้ง ค้ากถ่าว ฝึ หนา
 เปนเด่นเห็นรมิตฺรบัง โกรชร้ายคตายเบา
- ๑๐๐ วัศหวนชอบตฺนโรค เว็ดเจริญ
 ฝ ฆมเฉอนคับโรคเมิน ฝไม้คัม
 เต็มมผลเพราะสวรรคตฺญ โส้ครตคับ ชอบนา
 คำชื่อภุคผลตบม เปரியบไม้วคายกวรรณ

พระยาราชคัมภารากร (เตือน)

ความกระวนกระวาย

๑ ภาวะวณกระวายเกิดขึ้น	ในใจ
เฉกอีรูท่มเตาไฟ	เท่าฟุ้ง
กายวัจก็เปนไป	ตามจิตร วุ่นขอ
ไม่สงบดังคั่ง	จิตแล้วจึงคลาย

๒ ภาวะวณกระวายเกิดด้วย	โถงระ กัด
หนึ่งเกิดเพราะโทษะ	กตักถ่ม
อีกมีเหตุโมหะ	มาหือ ใจแสร
สามสิ่งพาใจคด้ม	คตังไค้ไปตาม

๓ ความรักหนักจิตรแท้	โตหัน เทียบเอย
คั่นนักรักคิดพัน	แน่นเข้า
กระสับกระส่ายครัน	คราวรัก
รักยังกำเรบเร้า	จิตรร้อนฤหาย

๔ หมายโตมาตุไต้	ตงนักร
ไต้มนัคมโนอิก	เหือแท้
ยังคิดก็ยั้งคัก	คิดเพ็ดต เพ็ดินฮา
มหยุดบหย่อนแม่	หตบแล้วยั้งผัน

๕	พิไรวันทตทอ	โทมนัส
	ปางตั้งประสงค์พิสด	พรากร้าง
	ยังคิดขึงอึดอึด	อกแทบ ทตายเฮย
	นำเนตรมองเช่นช้าง	เชื่อมเคี้ยวเหงาใจ
๖	ปางล้มยเมื่อโกรธกรวด	เกินทน
	กายจิตรคิดวิกล	กึ่งบ้า
	เชื่อมเสียดตีจน	จนจัก คดงอ
	ยิ่งเพิ่มพิโรธกล้า	ยิ่งกลุ้มใจทั่ว
๗	เมื่อมโรชเข้าเมียด	เมี้ยนกาย
	ปล่อยจิตรทรนทราย	ร้าง
	ความเจ็บไม่เชื่อมคตาย	กตบทุกซ์ ทวอชือ
	เพราะขาดขันค้อง	ทุกซ์พันพรรณา
๘	ฤษยาพาจิตรให้	เกิดกระวน กระวายเฮย
	เห็นท่านดีกว่าคน	อกเต็น
	ครีครีกนีกชวยชวน	ฮาชาฏ เชนา
	แท้ตะทนทุกซ์เว็น	คู่ขตั้งถาดยา

- ๑๘ รัชชานาวธัมมัตถ์ต้อง สักกตถาย
 ก่อเกิดกรรมกรรมวาย คตังโคต
 ขยายหาแต่สุขสบาย ไปทุก รตุแฮ
 จักได้รู้ประสังค ได้ คตังนอย่าหมาย
- ๑๙ กรรมกรรมวายเว้นชาติ ชนค
 เชื้อมประโยชน์ โทษมี ไม่น้อย
 ใครจะกล่าววาคดี ขย่าเชื้อ เขาเคย
 บันฑิตท่านคิดคตอัย คตาคตหันเกิด
- ๒๐ ฝิวใจวายวุ่นด้วย ความสุข
 ภายนอกดับเป็นทุกข์ ไม่แคล้ว
 วุ่นด้วยทุกข์จักถูกร แรงเพิ่ม ทุกข์เหนอ
 เฉยสุขเฉยทุกข์แผ่ว ผ่องนำใจสบาย
- ๒๑ กรรมกรรมวายลักษณะแจ้ง จิตสรร แต้ตงเฮย
 สัมมตอมรพันธุ์ ชยช
 เป็นตำแหน่งเหรียญ ญิกเรียบ เรียงแฮ
 ใดคตาคตเชฎฐปราชญ์ ชิตแก่ตามควร

ความอดทน

๑	ขันต์ความอดทน	รังบีใจ
	เป็นช่องมรรคาโดย	เติศัน
	ขานำบคิพคิไทย	ทุกซ์ โทษ
	ควรวราษณ์ฉลาดกัน	แคะไค้ คิคิดหา
๒	อดทนด้รพด้งเบอง	บาปขรรวม
	มีตภาเพราะบาปจำ	อดทน
	อดบาปก่อนุญบำ	บัตบาป มีนทา
	ฉิบตะบาปครัน	โทษห้อมแต่เห็น
๓	วาคะแมจิดกั้ม	กตางจิตร
	ควรวอดทนตบพิศม์	วาคันน
	อนึ่งโทษะจริต	แรงรัต เร่งฤา
	ควรว่อนงคอดทน	โทษไว้ ในทรวง
๔	โมหะความมืดแด้ว	มัวหตง
	ออย่าปด้อยละเดยจง	อดทน
	ฉิวบตะเดยง	งุ่นงวง ตามนา
	โมหะมัทกักกัน	ด้กัติให้ห่างผล

๕	โศกะความโศกต่าง	เหลือประมาณ
	จงอดอย่าทายน	อยากได้
	จนเกินกว่ากิจการ	อันประกอบ
	แม้ โศกผิดกรรมให้	อดทนบนเสี้ย
๖	อดเด่นทุกสิ่งสิ้น	ดำรง
	ปตาไถ่การพินัน	พวง
	เป็นของกระทำอัน	ตรายทรัพย์
	ใครบ่คิดหอบดี	เด่นแล้วพัตนหด
๗	อดกินของที่ค่า	ขายแพง
	ถึงอยากจงคิดแรง	จิตรไว้
	อดมอดอย่าตามแรง	ความอยาก
	ผิวบ่งคอดได้	ทรัพย์นั้นเต็มถอย
๘	อดทนด้รรพตั้งทั้ง	โลกา
	อดบาปอดบุญสา	รพัตพร้อม
	เป็นใหญ่ที่มณา	ยตนะ
	อดจิตรตั้งเตี้ยน้อม	เหล่านรวมตง

กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

ความเบือ

๑ นรขยายความเบือเมอง เกล้าจุกซำถุไก กตางวันข่มให้ได้ แขงขดคัคกรวคิน	ปฐมไวย ขัตขมน ยาศันทุก วันแด เหย์ว่องสุดเล็ยง
--	--

๒ เมอทุคนชชาติราย อกรค้อหาหวพาน เคมจิดชนขมหวาน เล็อมคู้ทุกขเทวก์ชอน	วชาน เผ็ดวอน ฝัดเสอน ชุนไชดำเค็ญ
--	---

๓ เมอ โภชน์ยามพยาชพอง เมือส่นกปางอับจน ทำนานเบือครวฝ่น เบือแดตแดตเผ่าเว้า	พานส่กนซ์ จิดรเค้ว ไม้ตก อมวอนอ้อนรหาย
--	---

๔ เมือโรคเมี้ยนเมียดเว้า ๑ เมือภริยาหึงหวง เมือบุตรหลุดหิดกตวง เมือมีครคชยส์อเล็ยม	วังทรวง โหดเห็ยม หลอกพ้อ แม่นา ต้อดแยงยุง
---	--

- ๕
 ๕ ๑ บางคนชวนอยากได้ อาหาร
 เขาพิศม์ได้ในชาว ที่ท้อง
 บึงบ่อหัวสะพาน มีคัยมอด ม้วยแฮ
 คำว่าเมือปลาค้าง พจนผู้พรรณนา
- ๖
 ๖ ๑ วนกวนชวนชื่นชู ชมเชย
 ถ้าไมชอบใจเลย พุดแก้
 ฉนนเมือบ่เสียบ ขย้ารบ กวนนา
 เรียกว่าเมือแท้ ถ้าวัดอัยถูกความ
- ๗
 ๗ ๑ คนเขธาเฝ้าคั่นไค้ เจรจา
 ซอกแซกถามนานา ไคร่รู้
 นอกแคว่กตบตีมา ถ้าวรชั๊ก ชักเฮย
 เรียกว่าเมือใจผู้ พจนนพนทวด
- ๘
 ๘ ๑ เมือเรียนไม่ชอบรู้ วิทยา
 เมือขัดดีกายา หมั่นคด้า
 เมือรูปร่างกะเหหา ย่อมหัก โสมแฮ
 เมือกิจกรงานช้า ทวิพิย์ ดันมตายสูญ

ความเพดิน

๑ ความเพดินบ่ ^๖ ทอ ^๕ ตาม โด ^๖ ก ^๖ ย ^๖ น ^๖ ิยม ^๖ จำ ^๖ ความ ^๖ ค ^๖ ู ^๖ ห ^๖ ึ ^๖ ง ^๖ ค ^๖ ว ^๖ ร ^๖ ค ^๖ ำ ^๖ เต็ม ^๖ เด ^๖ ื่อ ^๖ ก ^๖ ุ ^๖ เต็ม ^๖ ค ^๖ ดี ^๖ ให้ ^๖	โต ^๖ ก ^๖ ช ^๖ ร ^๖ ร ^๖ ม ^๖ แน ^๖ ก ^๖ ไ ^๖ ว ^๖ ห ^๖ ึ ^๖ ง ^๖ ช ^๖ ัด ^๖ ใ ^๖ ไป ^๖ พ ^๖ ้อ ^๖ ถู ^๖ ก ^๖ พ ^๖ ัง ^๖ ด ^๖ อ ^๖ ง ^๖ ท ^๖ าง ^๖
๒ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ ร ^๖ ั ^๖ ก ^๖ ร ^๖ า ^๖ ช ^๖ ก ^๖ ิ ^๖ ไ ^๖ ด้ ^๖ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ ด ^๖ ะ ^๖ ร ^๖ า ^๖ ช ^๖ ก ^๖ า ^๖ ร ^๖ ม ^๖ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ บ ^๖ ุ ^๖ ญ ^๖ ค ^๖ ุ ^๖ ด ^๖ ัง ^๖ ท ^๖ ก ^๖ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ บ ^๖ า ^๖ ป ^๖ า ^๖ ป ^๖ ั ^๖ พ ^๖ ัน ^๖	ค ^๖ ว ^๖ า ^๖ ม ^๖ ดี ^๖ ม ^๖ าก ^๖ น ^๖ า ^๖ โ ^๖ ท ^๖ ษ ^๖ ด ^๖ ัน ^๖ เว ^๖ น ^๖ ท ^๖ ก ^๖ ช ^๖ เ ^๖ ็ ^๖ ย ^๖ ว ^๖ พ ^๖ ้อ ^๖ เห ^๖ ต ^๖ ร ^๖ าย ^๖ ใ ^๖ ภ ^๖ อ ^๖ ย ^๖ เ ^๖ ม ^๖ เ ^๖ ียน ^๖
๓ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ ร ^๖ ี ^๖ ย ^๖ น ^๖ ค ^๖ ิ ^๖ ด ^๖ ป ^๖ ก ^๖ ถ ^๖ ัว ^๖ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ เ ^๖ ด ^๖ ัน ^๖ ใ ^๖ บ ^๖ ร ^๖ ี ^๖ ย ^๖ น ^๖ ค ^๖ เ ^๖ อะ ^๖ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ ด ^๖ า ^๖ ก ^๖ ม ^๖ ง ^๖ ม ^๖ ัก ^๖ เป ^๖ ร ^๖ อะ ^๖ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ ด ^๖ ำ ^๖ ย ^๖ ไ ^๖ ม ^๖ ไ ^๖ ห ^๖ า ^๖ ม ^๖ ัน ^๖	ก ^๖ ด ^๖ บ ^๖ เช ^๖ อะ ^๖ ป ^๖ ร ^๖ า ^๖ ช ^๖ ญ ^๖ เ ^๖ น ^๖ ค ^๖ ัน ^๖ ป ^๖ ด ^๖ ค ^๖ ด ^๖ อ ^๖ ด ^๖ ท ^๖ ี ^๖ น ^๖ อ ^๖ ห ^๖ ม ^๖ ด ^๖ ด ^๖ ำ ^๖ ว ^๖ จ ^๖ น ^๖ เด ^๖ ย ^๖
๔ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ เช ^๖ ย ^๖ ร ^๖ ุ ^๖ ป ^๖ ร ^๖ ค ^๖ ำ ^๖ ย ^๖ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ ว ^๖ ค ^๖ ดี ^๖ ด ^๖ ัง ^๖ ท ^๖ าง ^๖ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ โ ^๖ ด ^๖ ภ ^๖ ก ^๖ ิ ^๖ จ ^๖ เ ^๖ ี้ย ^๖ ก ^๖ าร ^๖ เพ ^๖ ดิ ^๖ น ^๖ ห ^๖ ี ^๖ ด ^๖ ิ ^๖ ก ^๖ เ ^๖ น ^๖ บ ^๖ ก ^๖ เ ^๖ อ ^๖	ห ^๖ ด ^๖ าย ^๖ ด ^๖ ัง ^๖ ท ^๖ าง ^๖ ช ^๖ า ^๖ ด ^๖ เช ^๖ อ ^๖ ช ^๖ ำ ^๖ ก ^๖ เ ^๖ ิด ^๖ ใ ^๖ ร ^๖ อ ^๖ ค ^๖ เ ^๖ ย ^๖ ก ^๖ ิ ^๖ จ ^๖ ใ ^๖ บ ^๖ ำ ^๖ บ ^๖ อ ^๖ ก ^๖ จ ^๖ น ^๖

- ๕
 ๕ เพ็ดนตณสูงด้ายแต้ม   เกินตัว   ช้วนา
 เพ็ดนตำพายคัมัว   หมคน้อย
 เพ็ดนกด้าห้อนเกรงกถัว   มักพลาด   พดงแยะ
 เพ็ดนชถาคค้ำทำบ้อย   ไม่ได้ ไกรชม
- ๖
 ๖ เพ็ดนตมเขพระพั่ง   โคมตอย
 เพ็ดนง่วงคาคิดปรอย   ปดตใช้
 เพ็ดนทุกซ์ไปห้อย   คิคกถุ่ม   ตรองฤฯ
 เพ็ดนคู้ชสัมบัตไชรัว   ด้ายเพื่อพุ่มฟ้าย
- ๗
 ๗ เพ็ดนกายทำห่มถ้อ   แก่ฟาง   มั่นขอ
 เพ็ดนแก่อวดรูทาง   เก่ากว้าง
 เพ็ดนหมันบัจัดจาง   จักเส้วจ   ประสงค์แยะ
 เพ็ดนเก็ยจันถคว้าง   ปากใช้ ใจหนี
- ๘
 ๘ เพ็ดนคึดจักได้   โดยพถัน
 เพ็ดนชัวชัวคงทั้น   ทุกซ์ให้
 เพ็ดนมากหลากหตายพรว   ณาเรื่อง   เพ็ดนเฮย
 เพ็ดนนักจักเพื่อไชรัว   สู้คแต่แต่ประสงค์

๑ ความเพียรคงไม่ได้

ต้น

คำว่าเพียรซ่อนหนัก

จักต้น

เพียรดีเหตุดีจัก

คุณช่วย บ้างนา

เพียรชั่วเห็นไม่พิน

โทษดำเหลือเกิน

๑๐ เห็นเพียรของหยดตง

สติคิด

วังเห็นวให้ถอยถุช

จึงได้

ดีชั่วสุดแต่ใจตร

จักประพฤค

คนยอมฟังตนให้

ทุกขทางเจริญ

พระองค์เจ้าอติงการ

สำนักหอสมุด

ความดำเคียง

- ๑) ดำเคียงความผิดผู้
 เมาหนักตามหัดกฐาน
 แม้ความออกอุษรูกาด
 ต้องวิบราษบาทวมด้วง
- พิจารณา
 ที่ข้าง
 ขบถโทษ มหันต์เฮย
 ชั้พด้้นเวรขัง
- ๒) คัมภีร์อินทภาษพ้อ
 เพราะว่าตะยุดิธรรม
 สัจริศจิตวิไม่ดำ
 สุกคิม้ชาติหน้า
- บาปกรรม หนักนอ
 ชั่งนถ้า
 เคียงเที่ยง ตรงเฮ้
 ชาติันคัจริง
- ๓) ดำเคียงเตียงบุตรนอ
 เกิดเหตุการวางเกณฑ
 ดำค้ชาติทางเวร
 คราวทุกข์ฉุกฉวยช้
- หุดานเหตุน คิษย์เฮย
 กะด
 ตามคิด สันของฮ่า
 ช้องร้ายแรงเข็ญ
- ๔) นายบัวเจ้าชาคู้
 นายคว่ำดำเคียงผิด
 บ่าวหน่วยพายหมายคิด
 ไปทัพอับจนแท้
- ควรวกิจ ดีเนอ
 บ่พ้
 ความได้ นายเฮย
 ทาษทั้งนายมรณ

๕ ๑ ต้องภรรยาซึ่งรู้
 ผนวระมัดดำเขียง
 ทบตีดำทำเขียง
 มัดคิตยาพิศม์ไว้

รอมเพียง กั้นเขย
 อาจให้
 เทดาระเต้ให้ หตายแฮ
 ดอบดังวางวาย

๖ ๑ เมยขไม่หนึ่งชวช
 ผนวรักเท่าเทียมกอบ
 ดำเขียงเพ็ดยมิตรอบ
 การเข้าบ่าวทพวิธอน

เชิงชอม หนึ่งนา
 ก้อก้อน
 บิดส่งรพ กัดบ้เฮย
 รั้วรั้วรำคาน

๗ ๑ แข่งเรือคนจูงม้า
 นกไก่อ่ปลาชนประ
 นักรงานที่การพระ
 บาบเบียงดำเขียงโย

โคกระ บ้อนอ
 กวดไต่
 นันทุก อย่างฮา
 บ่อนนนเด็กตรา

๘ ๑ ดำเขียงอ่อนหัดต้อง
 เกิดแต่ของค้อคคิ
 ฉันทโทษไทยดริ
 รักโกธรหลงกต้วแกตัม

คำหนี ผิดเขย
 ดีแต่้ม
 โมะหะ รอมแฮ
 เกตศกถัวตัวเสี้ย

เจ้าพระยาศรีธรรมราชา (เวท)

เมื่อยังเป็นพระยาราชวรานุกูต

ความเที่ยงตรง

๑ จักประดิษฐดิถีच्छ
 โดยแบบพระนิพนธ์หมาย
 คัดจัดคัดตามราย
 หวังเพื่อประโยชน์ได้
 คำถวาย
 ถ้วนให้
 ความเที่ยง ตรงแท้
 สดด้วยความจริง

๒ ผู้ทรงตรงเที่ยงต้อง
 ปราศจากดวงจิตอัน
 มดละเอียดซึ่งกำหนัด
 เหตุโศกเห็นฉาให้
 ยุติธรรม นันญา
 โศกได้
 นำสู่ ตนนอ
 หากทงทางธรรม

๓ ขยำเห็นแก่พวกพ้อง
 ที่สุดบุตรภรรยา
 เขาแต่ยุติธรรมมา
 เลี้ยงญาติอย่าเลี้ยงเค้า
 พงษา
 ขยำเข้า
 หมายมั่น ใจพอ
 ตั้งข้อความจริง

๔ จักอริแก่ผู้
 ขยำเก็บเก็บใส่ใจ
 จักเลี้ยงเที่ยงตรงไป
 เพราะโทษอาชวฏแมน
 ไตไต
 ผูกคั้น
 โดยกต่าง
 มีทั้งยุติธรรม

๕	๖
๖	๗
๗	๘
๘	๙
๙	๑๐

หม่อมเจ้าชายคำ

ความหยิ่ง

๑ คุณคือความชอบด้วย   คนทวิ   ชอบเฮย
 ยังไม่ถึงทีดี   ยังได้
 ถ้าคิดว่าคนมี   คุณสุด   สูงแยะ
 หยิ่งคิดอิศรภาพไว้   ชอบรายนายชัง

๒ ผู้กอบการชอบได้   ความเจริญ
 เพียงมีขมิ้นมาเม็ด   ไม่ต่ำ
 แต่คนรูกเกิน   ส่วนชอบ   นินนา
 หยิ่งยกเกียรติตั้งคำ   แคหน้าไหนเสมอ

๓ มีบุญเงินแต่อวาง   วิชา   การเฮย
 ถ้อยเขาอาญา   ชมผู้
 บ่าวเกรงคอหน้าหา   ทงรัก   ไม่แยะ
 ไทยเมียดเมียนบรู   เรืองชื่อเขาชัง

๔ ผู้หวังตนว่าเชื้อ   ขาคีลกุล
 ยศศักดิ์คงเหนือขุน   เนนชา
 ไม่แฉวงวิทยาคุณ   คิดหยิ่ง   นิยมแยะ
 ครั้นยากเชิญชายหน้า   พกพ้องปองฉิน

๕ ผู้มีสติทรพยตง

ตวงถึง

จ่ายไม่คิดสั้นขง

ช่ยใช้

ยามทรพยเลื่อมเซขง

สุดคิด แด้วพ้อ

เพราะหึงถึงผู้ให้

โทษภัยปดายมือ

๖ ผู้มีสติปล้ำศรพ้อง

เพียงธรรม ดาเขย

บ่เพิ่มพิทยากรรม

กอบได้

เข้าใจว่าคือศีลัม

ฤทธิ์รอบ วั้ไ้

หึงรับการทำนไ้

เลื่อยตเจ้าขอตัว

๗ ยาจกนกกระจอกตง

กิริยา ใหญ่เขย

ไปเลี้ยงมจนเจอหา

ทรพยผู้

โ้ตถแต่กกายพา

หนะพาก ฐมแฮ

หึงเทียบเทียบท่านผู้

เฝ้าพนพานทอง

๘ บขหาเตยงษ์พ

เข้าเย็น

บ่คิดบาบเมี้ยนเห็น

แต่ได้

ยามชัตอัฐพศเปน

ทุกขแทบ ตายนา

รอยทรพยส่นอยไ้

หึงตาทำบอ

๘๙ หยิ่งเช่นชนกต่างอ้อ
 ความไม่หยิ่งกตายเป็น
 หยิ่งยากคัตดินเช่น
 จักชักทำเนียบอ้าง

อึ่งเห็น ประจักษ์เฮย
 หยิ่งบ้าง
 ส่วนผิด ชอบบอ
 เหตุได้ลัดับมา

๙๐ ข้าราชการต้องแต่ง
 เพื่อรักษาเกียรติยศ
 บางปากตากวางประชด
 ผู้กตาดชวณินบัว

กายหมต จดเฮย
 อยู่ช้ำ
 ฉินว่า หยิ่งแ่
 บันตงติเคา

๙๑ หมิงเซาปมังกัตพอ
 ว่าไม่ทำปาณา
 ที่กินดีกินอา
 หยิ่งเมียงนอนกินให้

ภรรดา
 ึ่งได้
 หารสดี คาวแ่
 มาป้าคนเดี่ยว

๙๒ นักแดงเที่ยวผนทัง
 พบเพื่อนพวกรเพื่อนมา
 เชิญเสัพย ไบเสัพยหา
 กตาดว่าหยิ่งเกินค้อง

กันชา เहींเฮย
 เวียร้อง
 เหตุแหวะ เพื่อนแ่
 ต่อยช้ำไบยวัน

๑๓ มางคนมันยาตวเยอง   ภายเดิน
 ฝิดปรกติเขิน   ขัดบ้าง
 เปนกำเนิดตำเนิน   คัดยาก   อยู่พอ
 คนค่อนว่าหึงอ้าง   ไ้รู้รูปธรรม

๑๔ ตำทรวัยมากแต่ท้อ   ทำบุญ
 ออกทรวัยแต่่น้อยคุณ   ประโยชน์น้อย
 ฝูน้อยทรวัยสัดทะน   มากกว่า
 กัดบว่าหึงตำค้อย   ไ้รู้เจียมกาย

๑๕ หึงตีบตีบทเมือง   ยุบต   ด้ภาพเฮย
 ขุนวรการ โกศต   สฤษดิ์ไว้
 หอสมุควชิรญาณยต   ประโยชน์ภาค   นำนา
 ต้นองพระเดชพระคุณให้   พระเกียรติก้องกำจร

พระพินิจสารา (ทิม)
 เมื่อยังเป็นขุนวรการ โกศต

ความตึกภาพ

๑ ผู้คุมทริพยทง ที่โตกยัฒมณาเห็น ค้อประพฤคิเรียบร้อยเป้น ก่าหนดินด้นด้น	คนเข้ญ ใจเขย ตูกภาพนั ปรกคิ ที่ได้ ใจความ
๒ นามกายตูกภาพเว้น ปราศจากบาปกรรม ค้อฆ่าตักว้แต่น่า ยี่ดึบหญิงคบบค้ำ	เวรกรรม ชั่วช้ำ ทริพยท่าน ใโปเนอ หลัดได้ค้ความเจริญ
๓ วจีตูกภาพพร้อง ผู้ตักบิศัพทเด้นาะ กถ้าวดักยั ไม้หยาบเหตาะ ชักส้อเสี้ยตตมด้น	ไพเราะห้ โสครด้น แหตระต้อ ดวงเฮ้ มดระพันตตเกษม
๔ เปรมจิตรจากมั่งร้าย คิคชอบไเหนชั่วดัก ไม้ทเขยชยากมั่งมี จักคว่าใจของผู	ราวี่ ท่านนอ รอนรู่ มายใหญ่ ตูกภาพพนฤตผล

๕	๕	๕
๕	๕	๕
๕	๕	๕
๕	๕	๕

๖	๖	๖
๖	๖	๖
๖	๖	๖
๖	๖	๖

๗	๗	๗
๗	๗	๗
๗	๗	๗
๗	๗	๗

๘	๘	๘
๘	๘	๘
๘	๘	๘
๘	๘	๘

๙๑	๙๒
๙๓	๙๔
๙๕	๙๖
๙๗	๙๘

๑๐๑	๑๐๒	๑๐๓
๑๐๔	๑๐๕	๑๐๖
๑๐๗	๑๐๘	๑๐๙
๑๑๐	๑๑๑	๑๑๒

พระยาพิไชยรณรงค์สงคราม (ดิศ)
 เมื่อยังเป็นหลวงกำกับไพรินทร์

ใจร้าย

- ๑ ด้ตัวร้ายหลายเพศพัน ประมาณ
 ด้ถึศย ถิ่นท้ชาร ถิ่นธา
 บางพวกพักด้ถาน ด้ถถท่ง ดอนเฮย
 ร้ายเท้าร้ายอาจห้า หักให้ร้ายสุญ
- ๒ ด้ชนใจชั่วร้าย ด้นรพาด
 ร้ายเกดกบัถันถาน ด้มหมัน
 ด้ถถอนถั่งประการ ด้ถัก ด้ถึย
 ใจที่ร้ายกาจนั้น ด้ถน้อยไปคถาย
- ๓ ใจร้ายใจคดจ้อง ด้ชยา
 ด้ถ่านจักถถถา ด้ถถถถถ
 ด้ถถถถถถถถ ด้ถถได้ ด้ถถถถ
 ด้ถถถถถถถถถถ ด้ถถถถถถถถถถ
- ๔ ใจร้ายใจคดถึ ด้ถถถถ
 ด้ถถถถถถถถถถ ด้ถถถถ
 ด้ถถถถถถถถถถ ด้ถถถถ ถนเฮย
 ด้ถถถถถถถถถถ ด้ถถถถถถถถถถ

๕ ใจร้ายมักพ่ายผู้

เหตุจิตทรกตวราค์

มโนทุจริตมี

ตุตุจวรรัตนโรคพ้อง

ใจดี

ชุ่มช้อง

โทษมาก นึกนา

ผู้ชื่นในทรวง

๖ ใจร้ายนั้นร้ายยิ่ง

ร้ายยิ่งยักษะยิ่งมาร

เหตุทำทุจริตวาน

กุมพรรคพาพวกย้าย

เพลิงกาด

หมู่ร้าย

ทุกถิ่น สัดานเฮย

แยกปัดนเวียนเรือ

พระยาโฆวาทวรกิจ (แก่น)

เมื่อยังเป็นขุนโฆวาทวรกิจ

ใจดี

- ๑ บทรบผิดแบบบอกแจ้ง ใจดี
 หดายเด้ให้หดายวรี หดากถ้ำ
 ต่างกิจต่างชนิดมี มากประพฤติ กัณหา
 ดีฎวายเพราะหน้า จิตรแท้ดวงเดียว
- ๑ ใจดีวางจิตรหมั่น มัชฌิมา
 เหตุออกกุศลบาปหนา ห่อนเข้า
 หน้าจิตรแจ่มตุฎภา ญมาศ์มอง ใต้เฮย
 นับว่าใจดีแท้ หนักเนอพนคุณ
- ๒ จิตรอารีรอบผู้ มิตรสหาย
 พงษ์เผ่าอ๊กหญิงชาย ตถาดบ้าน
 จนมีห่อนฎวาย ทวพย์เนตย์ ใต้เฮยแซ
 ทงเพื่อนรวหิวบ้าน ขอบนาใจดี
- ๓ ใจดีมีผู้แข่ง ประจาน ค่าเฮย
 เผ็ดแล้บค่อนขอคชาน ชุคจ้อง
 เฉยเฉกบยีนสาร ล้อคอบ ใต้เฮย
 ถือว่าไม้กระทบค้อง ถูกเนอตัวสตาย

๕	๑	แม่มาทมิฬผู้คิด	ของผดามญ
		ตัด้อยคอยประหาร	ชั้พม้วย
		ไม้ไกรขไมทยาน	คิดคือ ส่นองแฮ
		งตจิตรคิดแผ่ด้วย	จิตรตงเมตดา

๕	๑	ใจดีอดเอกแท้	เทียบนา
		อดไกรชอดพยา	บาทด้วย
		อดโถงมวงคันหา	ห้วงใหญ่ นาท่อ
		รวมอดหมดแม่ม้วย	แมนเมออมรมือง

๑	๑	หตวงสารภณทัเพิ่มสร้อย	วิสุทัช
		จำบาทบรมอยุท	ชเยศ์ห้า
		คันคิดกัตถรรถอุตุ	หุนเพิ่ม สภาแฮ
		รวมรวมใจดีห้า	เวียงร้อยเวียงถวย

หตวงสารภณทัวิสุทัช (ต่วน)

ความใจ

- ๑ แถงพจน์บ่ท^๕ใจ^๕คืน   คั้นคั้น
 หดากหดากมากหดายพั้น   เพคั้น^๕
 ชน^๕ใจ^๕ยอมมี^๕ฉัน   ดานต่าง   ต่างนา
 จำ^๕จัก^๕แจง^๕แจก^๕ช^๕   ช้อง^๕ให้^๕เห็น^๕ความ
- ๒ พวก^๕ใจ^๕เจือ^๕คึด^๕แตะ   เหลือ^๕ชั้น
 มัก^๕จัก^๕พุด^๕คั้น^๕คั้น   ตุด^๕ด้วย
 ทำ^๕โดย^๕ยอม^๕มบ^๕กมัน   บ^๕คึด   ตน^๕แฮ
 ผิด^๕ชอบ^๕แข็ง^๕หมต^๕ม^๕ววย   ไม่^๕รู้^๕ราว^๕ความ
- ๓ อัก^๕ใจ^๕เจือ^๕ยค^๕ทัง   เจือ^๕ยช
 ตก^๕แตง^๕แต่^๕คน^๕บ้อ   เบ็ด^๕เบือ
 ใคร^๕ใคร^๕พุด^๕ถูก^๕คอด   ซอ^๕รับ   ซอ^๕เฮย
 ฝาย^๕จิ^๕ตร^๕ตึด^๕ซาง^๕เพอ   ฝ^๕เพอ^๕ฟง^๕เพอ^๕เบียร์
- ๔   ๑   เหต^๕า^๕หนึ่^๕งพวก^๕ใจ^๕เอือ   ราว^๕คะ
 หด^๕งราว^๕คจน^๕เซอะ^๕ชะ   เซือ^๕ซ้า
 ซอบ^๕หมึง^๕เสาะ^๕หมึง^๕ปะ   หมึง^๕ปอก   ปัน^๕เนอ
 ใจ^๕ก^๕ว่า^๕หมึง^๕หมึง^๕ย้า   หมค^๕บ้าน^๕เวือ^๕น^๕คน

๕	๕ ชนิดไม้เจือโตภต่า	แถหดง
	แปรธาคุจนงวองง	วุ่นว้า
	คิตไปคิตถ่วงปดง	ซุมทรวัพย์
	เทียบเวระขอหวยบ้า	อ๊กพื่อ
		บอดทังคนโซ
๖	๖ ฝ่ายไม้เจือทษฐิเค้า	ซันซัน
	กางแต้วมรุตบั้น	บ่เว้น
	การแบบใหม่ใหม่ผั้น	ไม่ว่า
	ชอบแต่หัวเห็ดเน้น	ตี้เฮย
		ยุ่มยาบานรู
๗	๗ ส่วนไม้อย่างไม้พิน	ด้ากัญ
	ไม้หมดทุกตั้งดรรพ์	ซ้อแท้
	จักว่าจักเรียนอัน	ไต่ห่อน
	นนวนบไปถวนแต่	ร้นา
		หตาทตาเหต้อหา
๘	๘ ผู้ประติษฐุคิตไม้	ก้ออัน
	คนไม้คิตไม้ดรร	ดั่งไว้
	ไม้โคตงไม้คนทัน	ถูกเหมาะ
	ใครอ่านฉนวนอย่าได้	เจี้ยนฉา
		คิเย้ยไยไฟ

พระยาตโมดรรพการ (ทิต)

เมื่อยังเป็นหตวงตโมดรรพการ

ความฉลาด

บ้านแพนง

ฉลาดนั้นมีมากธา	หลายความ
หยิบยกพรรณานาม	แต่น้อย
ต้นของพระเดชพระคุณตาม	สติพิละ คนแสร
ผิวขัดขาวเช่นถ้อย	โปรดเกล้าโทษา

สารบ้าน

เื่องนามความฉลาดน	อนันต์
ย่อสรรพจิตเป็นพรรค	พวกตั้ง
คือฉลาดราชการสรรพ	วิชาช่าง พุดแสร
อีกฉลาดแต่งตัวตั้ง	พ้อคำหากิน
๑ ฉลาด เจริญจรรจบคอบถ้วน	ทุกกิจ ไทเฮย
ใน พระกระแสน์สิทธิ์	ตั้งใช้
ราช การไม่อนจิตร	จัดเสร็จจ ประสงค์แสร
การ ถึงโตบได้	ผิดด้วยแมบแมน
๒ ฉลาด คិតกิจขอบเกอ	การโต ไทเฮย
ส่วน สำส่น์ชอบส่วนได้ย	สำครวั
วิ ททยาเนี่ยมแหตมไว	เซาจนวอง วิจิตรนา
ชา ญะชาติฉลาดกั	ฉลาดแก้สรรพการ

๓ ๓ นาด ทอถักถักทง^๕   แหงตาย
 ใน ส่วนสถักทาย   ห่อข่ม^๕
 การ แกร่ก่อกทาย   กตั้งวาท   เขียนแฮ
 ช่าง ประดับประดิษฐาน^๕   ตัดได้ตัด

๔ ๓ นาด คิตประดิษฐาน^๕   ถูกความ
 ษัน พากย์มกษสยาม   ย่อมแจ้ง
 เขิง คอบชอมเขิงถาม   เทถ่าย   ได้แฮ
 พุด ห่อนพุดเส้แล้ว^๕   สอบได้จริงดี

๕ ๓ นาด จมครบถ่องถ้วน   ตัดทอน
 คำ ใหม่เก่าถ่ายถอน   ถูกช้อ^๕
 ขาย แพงแบ่งบันรอน   รวนรวน   ไร่พ้อ
 ของ ขาดขาดหมายมอ^๕   หนึ่งคำกำไรวย

๖ ๓ นาด เปดระเฉยเฉย^๕   คนเหต้อ
 เขิง เช่นเขิงชาติเตื่อ   เตื่อช้อ^๕
 หา ของตั้งควรเจื่อ   จานชัพ   ชนม์แฮ
 ถิน ไบ่ถินของช้อ^๕   โทษช้อ^๕ถินตัว

๗ ๓๓๓ การประกอบ^๕ กายิน ทรัย้อย
 แต่ง ไบ่มมตทิน โทษแคว้ว
 ๓๓๓ แสงสว่างลัดติญ โยกอบ กายแ
 ๓๓๓ ปราศทจริตแคว้ว ผ่องเพียงอ้าไฟ

๘ ๓๓๓ ประมาณรู้^๕ พละ อากมา
 ๓๓๓ ตกแต่งกายา หย่อนไว้
 ๓๓๓ ควรแก้ถาณา นรป ๓๓๓ ๓๓๓
 ๓๓๓ ไม่เกินประ โยชน^๕ ได้ ดึงนคินาน

๙ ๓๓๓ ถวอง ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
 ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
 ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
 ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓

๑๐ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
 ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
 ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓
 ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓ ๓๓๓

พระยาเสถียรราชูปถัมภ์ (ชม)

เมื่อยังเป็นขุนนางตั้งศาลาอาคัน

ความเท็จ

๑	ผู้กล่าวเท็จทุกข้อ กรุโทษโหดมหันต์ ได้ทุกขบัตยุบ เสื่อมสรวเลวิญเฉกน้าย	ผิดธรรม เหตุร้าย เมื่อนำ ออกแต่ หมึกแต้มคิดตัว
๒	ผู้ด่าสิ่งสุ่มพร้อม พอกกตศัพท โภถ ถึงพูดสัจย์เขาไหว เสียประโยชน์สุดครือ	นี้เสีย ใครเคย กล่าวข้อ หวนว่า เท็จแยะ เรื่องนินนามรบือ
๓	ความกตคติขัดแท้ ให้โทษสองภพจำ ภพจักกล่าวคำ ภพนำนวิศุขไว้	ทางกรรม แนกไว้ ดีสื่อ ชั่วนา สับรื้อนแรงท้อ
๔	ทุกด่าสนะหัวทั้ง สรวเลวิญความสัจยา คำมรุษควาจา ความเท็จจนสุดแท้	โดกา ประเสริฐแท้ จงโทษ ถึงแต่ ประกอบให้เป็นคุณ

๕
๑ พุดเท่จประ โยชน์ได้
แต่คงกรดับหนาว
พุดยากตฤกต้องยาว
เล่มชื่อว่าแมกเหตักถ้อน

บางคราว
ประกอบร้อน
กว่าพุด จิงนา
ใหญ่ทั้งฤกโกด

๖
๑ แม่นประมวญโทษแล้ว
แต่กระหนยังชวนชววย
ย่อมรู้ว่าอันตราย
ไฉนมนุษย์มากด่าวข้อง

หตาทหลาย
เท่จพร้อม
เร็วโทษ ถึงเฮย
เถื่อนแตงนง

๗
๑ สิริเท่จเข็บจถ้อย
ข้าพเจ้าเกษมศรี
เพื่อประ โยชน์สมาธิ
ไตโทษไปรตยกให้

วาท
กล่าวไว้
อ่านเด่น
หากเพื่อโคมถอย

กรมหมื่นทิศากรวงศ์ประวัต

ความจริง

- ๑) ตั๋วรถทุกตัวทุกเหล่าอัน
 หนึ่งสี่ทสี่แยงกาหล
 ศัพท์ชาเข็กรวมผล
 ตู๋ยดัดคัศรู๋ของ
- มีชนม์ ชีพนา
 กักถ้อง
 นิมิตต์ วารษ
 สัตถงเิงขสังหาร
- ๒) คำว่าสัตตัตถัน
 เปนแต่วากยโวหาร
 สัตตัตถิไ้ดัจฉาร
 พจนัตถิตำเตียวตอง
- หตายประการ
 หากพร้อง
 ตรงเที่ยง
 ที่แท้ตัตถิจริง
- ๓) คำจริงคำสัตถัน
 ผู้ส่งบทหงหลาย
 ทานอยู่เกษมธบาย
 เปนประโยชน์ธรรมแล้ว
- ฤคทาย
 สัตถิตถ์แล้ว
 ในตัตถิ์ นินนา
 ม่องพันไทยพาด
- ๔) ตั๋วรถทุกสิ่งอัน
 บเบรียบบรศวาจา
 วจัตถิตถ์ประเสริฐธา
 นำคุณประโยชน์ให้
- บรรดา มีนา
 สัตถิตถ์ไ้
 ขารณทั้ว คุณเฮย
 เจริ้งสันถ่มหวัง

- ๕ ผู้มีมธุรสคัลย ชาติ จริงนอ
 เกียรติศัพท์คุณความดี ย่อมได้
 บันดาลทำนุบำรุง ชาติปราชญ์ ปวงแ่
 ทำนวย่อมสรรเสริญไว้ สำนักร้องกิตติคุณ
- ๖ จริงคำที่กล่าวถ้อย แดงความ จริงนา
 จริงพิบัตินาม เน้มน้อย
 จริงทุกขที่พยายาม ทนยาก จริงนอ
 จริงไม่มีตนด้วย ดั่งความจริง
- ๗ ทุกข์เกิดเกิดทุกข์แท้ เบญจวัณณะ
 ความอยากเกิดก่อสรรพ ทุกข์พร้อม
 ทุกข์ดับหมดทุกข์บรร จุณ เชนนา
 อัฐมรรคตัดทางอ้อม ออกพ้นวนเวียน
- ๘ กล่าวจริงทุกสิ่งถ้วน ความสัตย์
 ไม่เที่ยงทุกขันธ์ ถักขณ น
 ขริยัสัจปรมรรค จริงแน่ เจ้ยนอ
 มรรคขุณถึงอย่างขี ชาติแท้จริง

๙	พจนต์ัจจัตแจกแจ้ง	จงเห็น
	จวิงตักษณถำมัญเป่น	๕๕
	อมฤคยต์ัจจำเย่น	คำไม่ ตายนา
	ควมถัจจอริยถัจจถ้ง	๕๕
		ถึ่นนควมจวิง

๑๐	ควมถัจจัตว้อยเวียบ	เวียงชยาย	ควมแผ่
	วเมียบชรรถจันภิปราย	ถ้องถ้วน	
	จงเจริญชย่ำเวถต์ถาย	ถึ่นนถบ	
	ถึ่นนทพจนพำกษถ้วน	๕๕	ถึ่นนถำคควร

กรมหลวงอมรินทร์รุกดา

ความทุกข์

๑ แดงลักษณะทุกข์ต่าง ภาวะวุ่นวาย มโนกรรมวิจารณ์ ตำหนิตัวไร	ตั้งฐาน เต็มแค้น เขตรไว้ ฝ่ายบาป กรรมนา ตั้งข้างมุดเต็ม
๒ ชาติตวถกทรพยชา ร่วมรศกรัชาเคตย ถำมอย่างยอมจักเคย ควรมหมุ้เขา	เสพเมย เขาญา ตอบเคตย ทางส จริตเฮย ผายชางถายกรรม
๓ พาทมกเทจถอย เบตเคตตพดแถงแถง ถ้อเคยคเบยคบังแถง ถ่มุ้คควรค่อน	ทางแถง เคห้ชอน ผู้คประโยชน์ ท่านนา คชนวจกรรม
๔ ความโถภถายยังถัน ผุกจิตกรคคพยามาท เห็นผคคิจพงษปราชญ์ ถำมถิ่งหมอกไว้	เคถ้อชนาค ท่านไซร์ ผู้ผก สอนแค้น บวกรเข้าม โนกรรม

๕ ๕ ทุจริตสิบตั้งนี้   ต่ำคัญ   หนักเฮย
 แต่คงโทษในบ้คยุบัน   ย่อมได้
 อนาคตก็จักพ้น   ผูกคิด   ตามแต่
 ควรจะระหัดก็ให้   ห่างพ้นสันดาน

๖ ๖ ผู้มละสิบตั้งได้   จักเห็น   คุณเฮย
 เกิดคู่บ้คยุบันแป   แน่แท้
 อนาคตก็จักเย็น   จิตรบ่ดี   ยาวพอ
 โดยพุทธดำถันแต่   ห่อนต้นเดยต้อง

๗ ๗ ทุจริตตั้งชั่วฉัน   คุงไฟ
 ถึงจะบ้คขอย่างใด   ยากได้
 เพตังโทษที่รุมใน   นานเนิ่น   น้หนาว
 คงจะต้องแดงให้   ด่ว่างชนคนเห็น

๘ ๘ ทุจริตอีกนอกนี้   หลาดถ่าน
 ก็อเหต่าพ่นนการ   กดอกกตั้ง
 เมวียสุรามาน   เด่พม์มาก   เมวษา
 เด่นเปด่าประ โยชนี่ทั้ง   ที่แท้ทางดี

ความสุจริต

- ๑ ธรรมที่มีอรรถอ้าง
 สุจริตท่านรวมความ
 จักแสดงลักษณะตาม
 คือประพาศชอบไว้
 ออกนาม
 ความไว้
 บทที่ แท้แท้
 โทษทั้งไตรทวาร
- ๒ ขาทิมนักรวมเบื่อง
 ปราศจากอคคิหิ
 โทษโศกะโมหันธ์
 เพียรประกอบกิจให้
 กุศล สิบเอ
 ดีได้
 คិតตัม เตตต
 ชอบทั้งสองสถาน
- ๓ แม้การอย่างอุกฤษฐาน
 อย่างต่ำเพียงประวิบัติ
 พอควรแก่โลกวัตร
 เช่นที่เคยหนัก
 ดำรรด
 แบ่งตั้ง
 วายโทษ
 เรียกใช้ ชินชิน
- ๔ คือไม่ใคร่โศกตัน
 มตะตาททางบาปตถาย
 การนุ่งไม่มุ่งหมาย
 ไม่เขียงเคตมยศข้าง
 เหน็ดหาย
 จิตรบ้าง
 ผดเพิ่ม ภูตพ้อ
 คิตเพื่อเกินภูม

- ๕ หนึ่งไม่หมกมุ่นด้วย   การพนัน   ปวงเฮย
 เมื่อเดชะของเมฆพัด   พาดพลง
 ห่อนเห็นแก่ต้นกอนัน   เจ้าโทษ
 บเทียวเกาะกระตัง   แง้ววราวนพาด
- ๖ รัชชธิดัตถ์คยตั้ง   ใจครอง
 ต่อญาติมิตรไม่มอง   มุ่งร้าย
 ไครซังซังห่อนจของ   เหวค้อ   ตอบเถย
 ฤทธิคติจฉนบาย   โทษให้ ไครเสียด
- ๗ หนึ่งมานมนันคตั้ง   กตัญญู   ญเฮย
 ต่อท่านมีคุณอัน   ชุบใช้
 ดับแจ้งไม่แพดงมัน   ความประพฤติ
 ควรเรียกสุจริตได้   ที่ชั้นบุณชน
- ๘ ฝิดเป็นเจ้าบาทเจ้า   จอมอิศ   รานา
 เรียบเรียบรับราชกิจ   เท้าวรุ
 ถึงเยาว์ประโยชน์จิตร   คู่ชุกร่ม   ขันแด
 คุงตบตบคตัญ   อิ่มน้ำใจตน

- ๙ เพราะเจริญยศถาภักดิ์   ทางตรง
 ประโยชน์ย่อมยั่งยืน   ขยันขัน
 ไม้คองหว่นหวาดระววด   รวงโทษ   ถึงเดย
 ผู้ที่ประชุมมถัก   ก้าวถ้อยแถลงสาร
- ๑๐ สันดานสุจริตนี้   นั้คุณ   โชนอ
 เป็นเครื่องคัมภีร์   ชู้ชู้
 ปางภพประจักษ์   จิตรมือง   แม้วเฮ
 ภาคนำถ้ำมีพัน   ภาพพณภูมิบาย
- ๑๑ นายจ่านางราชกิจน้อย   เสนอนาม
 แดงดักษณสุจริตตาม   นั้กรู
 เป็นโคตงสืบบทความ   ตั้งเขป
 ไม้เสนาเพราะไม้สุ   สันค้แท้ทางโคตง

พระยาศรีสุนทรโวหาร (กมต)
 เมื่อยังเป็นนายจ่านางราชกิจ

ความหวังใจ

- ๑ นามธรรมอันซับซ้อน หวังใจ
คือว่าความคิดใน จิตนั้น
หมายมุ่งแต่สุขไป ภายนอก เชื้อวนา
ส่วนทุกข์ไม่คิดคน คาดเค้าวินเห็น
- ๒ เป็นความมีเชื้อเชื้อ เจอปน
กับส่วนความฉงนงง อยู่บ้าง
หมายภายนอกเอาผล อันปรารถนาเย
ผิวเชื้อเต็มรอบข้าง เรียกไว้วางใจ
- ๓ วิสัยหวังจิตอัน จักหนน
ความอยากให้มากมุด ไม่ยัง
เพราะนึกว่าอาทร จักดับ
เห็นสบายหายทง ทุกข์พมตหมของ
- ๔ ฤทธิของหวังจิตธา เหลือดี
ประกอบให้คนมี ชีพสัน
ถึงว่าทุกข์ทุกข์ทอ ดักเท่า ไหรนา
คงจะทนอดัดสัน อยุ่ได้ โดยหวัง

๕ ขิงขงกวานอก

คือเมื่อไม่ดำเคญ

หวังใจจักได้เปน

คู่เจ้าให้ทนทุกข์แล้ว

พึงเห็น

อยู่แล้ว

คู่ชภาค หน้าฤา

เพื่อขอเงาต์บาย

๖ ชายหญิงเด็กใหญ่ถ้วน

ไวยอ่อนก็กำลัง

เจริญไวยก็ประทัง

ผิวดาดหวังใจคุ้ม

ย่อมหวัง ใจเยย

มากกคุ้ม

ดัดหย่อน ถงนา

จิตรแล้วเต็มที

๗ หวังใจดีชวนัน

ทำชอบถึงมีความ

หวังผลเช่นพยายาม

คือว่าหวังชอบแต่

เปนตาม กรรมแต่

ทุกข์แท้

เวียนวิต ยาฤา

เยยจนเปนแผน

๘ คนแกนประพฤติร้าย

ถึงไม่ดำมากจิตร

หวังใจว่ามีคติ

คือฉงหวังชั่วให้

ทุกข์ริต

นักไซรั

เฉกปด เขาฤา

โทษร้ายนทรอง

๕ ปวงโคตงอันกล่าวแล้ว โดยดัก ชนเฮย
ตามบรรณท่านชัก เทียบค้น
ไม่เต็มและดองจัก จาระ ในขอ
หวังตาทยกเป็นต้น เดี่ นเหต้อหลาย

กรมพระเทวะวงษ์วโรปการ

สำนักหอสมุด

ความท้อใจ

- ๑ ท้อจิตรถอยวิริยทั้ง
 อักวิมังสาพา
 จักตั้งอุษติกิจน่านา
 เพราะพร่องอิทธิมาทไท้
- ฉันทา
 โทษให้
 ไม้ดู เถยแฮ
 สู้คนเจ้าทรงแสดง
- ๒ ท้อเพียรเวียนรอบบุรี
 มกโงโมโหพา
 ท้อกอบกิจแสงวงหา
 ท้อประพฤติกู้ชั่วได้
- วิทยา
 หมั่นใหม่
 ประโยชน์ชัด สั้นแฮ
 ทุกข์แท้พถนถึง
- ๓ ท้อใจเสียจริตได้
 เสียเท่าเสียมาทบเสีย
 ค่อยตฤกค้อยครองอาจ
 ผิดโลกก็ธรรมช้ำ
- เพราะขาด สติพอ
 สติว่าง
 สบช่อง เจริงพอ
 หนึ่งได้ตถเกษม
- ๔ ท้อความท้อจิตตั้ง
 เพราะจิตตรัฐจริตทวี่
 ฐจริตท้อจิตมี
 ฐ่วนจิตตรตั้งคตไม่
- คนดี ได้นอ
 สุขให้
 คู่เบี่ยน กั้นนา
 หนึ่งได้คนเดียว

- ๕ ท้อทุกข์เห็นโทษต้น
 เริงมตะตฤษณะไศรก
 มุ่งมรรคคีติวโมกษ
 แจ้งนิโรชจิตรเข้า
- ในโตภย์ แดฤา
 สว่างเศรั
 พระตรีดี สอนพ้อ
 เขตรทงมัตถรรม
- ๖ หกบทหมดเรื้องทัช
 หากแห่งใดเห็นผิด
 ไซ้ชาญติชิตประดิษฐ
 ปวงสำชิกแม่
- จิตรคิด นิพนธ์เฮย
 โปรดแก้
 กตอนกถำว โคตงนา
 ชำนแต้วจงอไทย

กรมหมื่นฉวีจรรยาบรรณปรีชา

ความเดินเลื้อย

๑	เดินเลื้อยเกิดที่แท้	ถึงด้าม
	คือเดินเลื้อยมะเมอความ	นิคณ้อย
	คือเดินเลื้อยโดยนาม	มัชฌิ มานา
	คือเดินเลื้อยเสริมสร้อย	เชอะชา ^๕ เนื่องหนา
๒	โพธิสัตว์ดื่มน้ำ	บารเมศ
	เปนมยุราชเขตร	บาธา
	เพราะบาปพิบัติเภท	พรานตัก คิตแย
	อกุศลชกซ้ำ	โคกค้องคิตชัง
๓	เดินเลื้อยเกิดแต่เมือง	บาปหนา
	โพธิสัตว์ราชา	ชาติแรง
	เห็นไถตลิว โยชนตา	คตอต แต่
	ติคมีวงพรานใจแห้ง	เหตุด้วยบาปหลัง
๔	หลวากเดินเลื้อยตะแกว	พุทโร
	หลวากเดินเลื้อยตะขรวโม	มีคคดุ่ม
	หลวากเดินเลื้อยตะสังโฆ	อริย วงษ์เอย
	หลวากเดินเลื้อยบาปกดุ่ม	กตบพ้องไภยผลาญ

๕	เดินเตาะแตะช่วย	เด็ดคุณ
	เดินเตาะแตะตั้งบุญ	ปลัดแปด
	เดินเตาะแตะอุตุหนูน	หนักช่วย ไฉนา
	เพียงพวดาคกเหวแต่	แหดกลั่นสังขาร
๖	เดินเตาะแปนช่องชั้น	ฉิมหาย
	เดินเตาะแปนโทษราย	รอบแท้
	เดินเตาะแปนครปราย	ปรุ่ล่อด เตียบแซ
	เดินเตาะบาปเหลือแก้	กตุ่มกตุ่มไผ่แดง
๗	เดินเตาะเมตตเพิกสัน	เสี้ยการ
	เดินเตาะโทษโหดหาย	เหตุอัน
	เดินเตาะตระวิจารณ์	เจ็บจ้วง ทรวงนา
	เดินเตาะบาปหยามดวัน	ติดให้หาย โหย
๘	เดินเตาะหลวากมากพดง	แมตตง
	เดินเตาะแหดกเพียงผง	เผ่าร้อน
	เดินเตาะตระตารายง	ยับทั่ว ทุกข์แซ
	เดินเตาะบาปเบียดคั่น	ตกไฉ่อนาตา

- ๑๕ เดินเด้ออาจอดกั๋ย กุด
 เดินเด้อหมายมากมี้ ทวพยัตุ
 เดินเด้อนี้กหตบหนี จะรอด ตัวแซ
 เดินเด้อล้ามเหล็ดกั๋ย เกิดด้วยชกุกัด
- ๑๖ เดินเด้อมากมิกเพี้ยน พังทลาย
 เดินเด้อโทษทัณฑ์หมาย ไม่รู
 เดินเด้อจุจเมขวาย รุมมิด จันทรแซ
 เดินเด้อมาปเบี้ยพ้อ อัดโฮบเบญ
- ๑๗ เดินเด้อกรรมคิดคั่น ตามทัน
 เดินเด้อกรรมเหิน เหตุร้าย
 เดินเด้อกรรมจุนจัน จังจาก ชีพนา
 เดินเด้อกรรมยัยย้าย ยุ่งด้วยเวรหลัง
- ๑๘ เดินเด้อการเร้วราย รวนเร
 เคยอะเซอะเทเต ทอดไว้
 คราวการมกัปรวนเปร บาปวุ่น วนเวย
 โทษทุกขทับทมได้ เด็ดรอนรุมกั้ง

๓๓ มีทรัพย์นับตนด้วย	โดยเพดิน
จำหน่ายพุ่มพวยเงิน	ไผ่ยัง
กาตหาประทกเงิน	เงินเดื่อ เดยแธ่
หมตมอดทอตนตั้ง	ตกค้องแฉ่นเข็ญ
๓๔ เงินเดื่อขายสิ่งค้า	ขาดทุน
เงินเดื่อดีเสียบุญ	บาปไก่อต์
เงินเดื่อราชทรัพย์หนุน	เนื่องแน่ โทษนา
เงินเดื่อโรคเข็ญไข้	มากแล้วฤหาย
๓๕ เงินเดื่อจะตะไค้	โดยส่อน
สืบศกับัญญัติารอน	วิเก้
หัดักเงินเดื่อสมทอน	ทางโทษ ใจแธ่
ปราษณ์กถ้าวธำชุแท้	ที่้นามเฉลิม
๓๖ ขาญฉลาดทุกถ่อชั้น	เชิงไถด
คือเงินเดื่อผันไป	ปกถัชน
หลอนเงินเดื่อคมใน	นีกฎก ถับแธ่
เงินเดื่อฉลาดคั่น	คอบแถมเติมเฉลิม

๑ เติมนั่งอัครมหากษัตริย์

พระธรรม กิตติ

เทิมแต่งแปดงนุตันซ์

จารย์พ้อง

เฉลิมพระราชมัญ

ญัตติอย่าง พระสงฆ์เสย

ดมเหตุหอพระตมุดตั้ง

ตั้งไว้วงษ์สุวรรณ

พระธรรมกิตติ (แจ่ง) ฤทธิรงค์สุททชาวาศ

สำนักหอสมุด

ความระวางคือไม่ประมาท

- ๑ ความระวางโดยรอบนั้
 พระสุคตไขธรรมขยาย
 ไม่ประมาทไม่ตาย
 เป็นยอดธรรมปวงชั้
- คุณหตาย เหลือแ่
 อย่างั
 ญพ้อ
 ช่งไว้วังเห็น
- ๒ แม้จักจำแนกชั้
 หตายสืบ โคตงคงยัง
 ความมากหากจะฟัง
 จั้ตักถั่วแ่แต่น้อย
- คุณระวาง วิดาร์แด
 หย่อนถ้อย
 เผื่อได้ตร
 สรุบบนแบ่งตาม
- ๓ ระวางค้วอย่ากถั่ว
 ระวางโษษฐ์อย่าออกคำ
 ระวางจิตรอย่าคิดทำ
 ตามช่งใช้สัตว์
- กศตกรรม
 ชั้วชั้
 ทางชั้ว
 ชั้ววัยมถายโถด
- ๔ ความระวางที่ตังเกิด
 ชั้วยังสัตว์คร
 สั้วชั้วสัตว์
 จักล้างสรรพโทษแ่
- แต่สัตว์ เตี้ยวแ่
 ทรนถัแ่
 รั้งก้อ กรรมเทอญ
 ม่งได้ความดี

๕	๕	๕
๑	ขรรมนกดาวเทาน	พอดคว
	เพราะตมาชิกมวญ	ย้อมแจ้
	แต่งย่อแต่พอกวน	เกาสติ ระวังพ้อ
	ถูกประมาทจะแอ้งแม้ง	หมดแก้ก่ายคน

ตมเต็จเจ้าพากรมพระนริศรานุกัตติวงษ์

สำนักหอสมุด

ความนับถือ

๑ ความเห็นในสิ่งขอ   ตัวคน   ก็ดี
 ว่าชอบดีคาดผล   ชอบได้
 จึงถอแนในกมด   คตยาม่ง   โทษขอ
 เวียงวานบถอได้   ขรรถเทอออกแดง

๒ ดำแดงอ๊กอย่างให้   เดีงเห็น   ง่ายนา
 ความที่ถอว่าเป็น   น่น
 เหตุของนบนขอเย็น   จิตรใบ   ห่มขอ
 เพราะที่เห็นชอบช่น   แรก, นบถอ

๓ มนภาอรรถออกให้   พิศดาร
 เห็นว่าดีดีบถถาน   ออกอ้ง
 เปนดี, เหตุดี, มาน   ดีนะ,   ดีนา,
 ดีกว่า, ยงดี, ดีว่าง,   ถอ, ให้, ทำ, ดี,

๔ นบถอมถขอ   คอขรม   พระขอ
 เห็นว่าเป็นดีน   ชอบแท้
 นบถอแว่นกยนต์   ยามภค   ผองฮา
 เห็นว่าขอขบถอดี   เกียงนเหตุดี

- ๕ ๐ นบถอชระสัน ตั้งพรหมณ์ กัด
 เห็นว่ามีความดี ยากได้
 นบถอพระพุทตาม ครูทว ครูฤ
 เห็นว่าแสดงดีให้ เหตุชัดทาง
- ๖ ๐ นบถอบางท่านผู้ ไวยยศ ชิงช้า
 เห็นว่าดีกวาด หตุกา
 นบถอญาติมิตรวงศ ดิอิน เสียแ
 เห็นว่ายังดีตา กว่าผู้ อินชน
- ๗ ๐ นบถอพดลฤษคหธา แตบิ คุมารตุเอย
 เห็นว่าท่านดีวิ เริ่มสร้าง
 นบถอมศรทศวิ ครองชื่อ ต่อขอ
 เห็นว่าเขาดีข้าง ต่อขอตั้งนของ
- ๘ ๐ นบถอผองอุคภทง ดวงใจ
 เห็นว่าอวยดีใน แห่ดังหล้า
 นบถอท่านทไค ไคช่วย เหลือช้า
 เห็นว่าทำดีข้า เอกแท้ธวี

๙๙ ทฤษฎีโดยกล่าวอ้าง เป็นนิทัศน์
 อย่างอื่นอาจจำกัด แจกได้
 ถึงจะอย่างไรอรรถ ดิไม่ ทั้งเคย
 โดยจำกัดเติมคำให้ มากน้อยคัดแปลง

๑๐ แวงคิดบางคาบคั้ง ตามจริง
 บางคาบผิดคั้งยิ่ง หักเก็บ
 ความเห็นต่อคติอิง แอบคิด เต็มอนา
 ถูกผิดคงตามแก้ คิดนั้นอยู่เต็มอ

๑๑ ถึงเห็นเจอถูกได้ ดูนัยกต่าง
 ดีแน่ตามเห็นทาง ทำน
 นัยถือตุ่ๆบาง บางไม่ ฤเคย
 ควรตรีตามกาดคน คาคันหาควร

๑๒ ดีปรวนเป็นชั่วแต่ัว ยังนับ ถิข่า
 ฤชั่วเห็นกดับเมิน ชอบด้น
 นัยถือแน่คงวัน ผดทุกซ์ แน่แด
 ควรตรีโดยรอมคัน คาคแก้หาควร

๑๓ มวญชนถ้อยต่างทง ทางถ้อย ต่างเฮย
 ควรนับถ้อยใด, ซื่อ อืดแท้
 วาจริงผายจริงมือ หมัดคาด คอยนอ
 ควรไม่ควรไฉนแม่ มุ่งแต่ดวงเห็น

๑๔ โอบเนคนชดาตถา เหตุดี
 พุทธดำถ้อยเก็บถ้อยดี อายอ
 คิดตามคำถ้อยนี้ ถ้ามออย่าง
 ควรทคนยังซึ่ง ยศดีเจริญชนม์

๑๕ ชกถถไตรรัตนทง บพพกา รีนอ
 ควรนับถ้อยครหา ไม่ตอง
 นับถ้อยจึงบูชา เคารพ นมแฮ
 ตรีโทษเป็นเครื่องซึ่ง ขัดห้ามนับถ้อย

๑๖ สิบห้านับบทได้ โดยถักชนม์ โคตงฮา
 ผู้ช่วยบรรณารักษ์ รวบรวมร้อย
 เสนอใส่ตกรกระวีตัก เตือนนับ ถ้อยแฮ
 แต่ที่ขอมเซนน้อย หนังสือ้นามเต็ม

ความตุมิ้น

๑	จักแดงแจงแจกซ้อ ตามที่ยินถนตหุ ซอบผัดไซ่จิศรต ถั่วแต่ตามบรพฐ	คำต เหตุน คำวิห เซ่นเบองแบบรมิต	หมีนนา ฮึ เองเฮย ฮึ
๒	๑ หั้นหมั้นไตรรัตนทง ฤตึงซิ่งเปนประชาน ฮักฮักขยาจวีย จักเลื่อมคิริเครั	บิคุมาร นอบเกล้า ญาติมิตร ดบพ้องไทยทว	ตวต กต กต ทว
๓	๑ หั้นศรัจักเลื่อมฮั้น หั้นทุกซทุกซจักทว หั้นศุซศุซจักหน ทักจหั้นฉนฉว	ศกศวิ ไปแคถว เนาทกซ กฉนฉนวนาน	ฮวฮตฮเยย ฮเยย เทียงนอ ฮเยย
๔	๑ หั้นการมกเกิดขง หั้นรกจักเลียมจิศร หั้นทรวพยกวไต้คิต หั้นนุกศตชนช่า	ฮตผิต เจบช่า เฮงหมต ฮตชฮนครหา	ฮึงฮเย ฮเย ฮเย ฮเย

- ๕ ⑤ หมิ่นศักดิ์พาวจิตรให้
หมิ่นยศศักดิ์ดุด
หมิ่นตัมกระคน
หมิ่นชวชกจิตรให้
ชกศต
ไปเต
การชว
ชวณนพตเห็น
- ๖ ⑥ หมิ่นกายเปนเหตุให้
หมิ่นวจีจกทำ
หมิ่นจิตรมกคิดดำ
การหมิ่นถึงเด็กนอย
ทำกรรม ชวแด
เทจถอย
ศัญนิค
เลเห็น คชเอย
- ๗ ⑦ กต่างไปไม่จบสิ้น
หดยหมิ่นเหตุอว่าพวรรณ
คิดจกคตแจกป่น
กายวจีจกรน
เสวีจสรพ
พจน ช
เป็นส่วน สามเฮย
แนชอตำคัญ
- ๘ ⑧ บรรดาสรพหมิ่น
เปนอวิชากำบัง
คือความทุจริตรัง
คตประมาทชาติให้
นระวฉ เทอญพ้อ
จิตรไว้
กริ่งแน่น กระทบนา
ห่างสิ้นหมิ่นโทษ

พระพจนปรีชา (ม.ว. ตำเริง)

เมื่อยังไม่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์

ความทุกข์

๑ ความทุกข์ทุกอย่างนั้น มีมากมายเหลืออดสร้งค์ โดยย่อย่อยรวมกัน ตามทีเกิดให้	รำพัน ได้น้ำ ว่าไว้ ต้องถึง เทียบท่าน ทรมานเคঁกายใจ
๒ ทุกข์กายกายนั้นไม่ เกิดโรค โรครานรก มีแก้แก้หนุ่มทุก สรรพสัตว์สัตว์คว่ำบ้าน	ผาดุก รอมดำน คนทัว เด็กเฮย บกนาทุกพรวน
๓ ทุกข์ใจใจกตักตัก เพราะอยากอยากได้อะ เพราะรักรักวิบัติ เพราะเกิดยึดยึดจำต้อง	โถมันต์ บพ้อง จำพราว กัณหา พะหน้าหากัน
๔ เพราะตาตมตาตม เพราะยศยศกักพดอย เพราะเกียรติเกียรติชดอย เพราะสุขสุขเชื่อมสัน	ตดถอย ขาดหวน แล้วตก ต่ำพ้อ ทุกข์แท้แปรมา

๕	เพราะถูกถูกได้	ตั้งใจ	หวังเลย
	เพราะคู่คู่ว่อมเหตุภัย	คิดร้าย	
	เพราะเพื่อนเพื่อนในไต	ฟังยาก	
	เพราะญาติญาติแต่ตม้าย	กับผู้บวชน	
๖	เพราะนายนายไปเดียง	อุปถัมภ์	
	เพราะพ่อพ่อกระทำ	นี้ให้	
	เพราะแม่แม่ก่อกรรม	ดินแดน	นั้นนา
	เพราะครุครุก็ไว้	จิตตตั้งการบุญ	
๗	เพราะคนตนกอบพร้อม	ทุจริต	เองนา
	เพราะบาบบาปตามคิด	ตั้งชา	
	เพราะชั่วชั่วพาศิต	ถึงแน่	จริงพอ
	ถวนทุกขทุกสิ่งชา	จิตต์เสว้าอาภุต	
๘	เมื่อทุกขทุกผู้ไม่	มีใคร	หวังเลย
	อยากดับดับกับไป	บดิน	
	เพราะเหตุเหตุอันใด	เวียนก่อ	ทุกขพอ
	เหตุหนนหนนงบดิน	ปลดเปิดองออกไฉน	

๑๕	ทุกขักายกายสุขได้	โดยยา	บ้างเคย
	ทุกขจิตตจิตตวิกรขา	ยากแท้	
	เพราะอยากอยากแต่ฮา	รมณ์ใช้	เดี่ยวเคย
	เที่ยวแต่ได้แต่	ไม่ยั้งยังทยาน	

๑๖	หมดอยากหมดทุกขสิ้น	หมดกัน	
	ยังอยากยังทุกขอันันต์	อเนกกัน	
	จูงขอตจูงกถนมน	เทาห่าง	หายเพอญ
	น้อยค้อยน้อยค้อยพน	พ่างนพอการ	

คำ	รำพันทุกขทั้ง	โตกกรรม	
โคลง	สุภาพนบกำ	หนคได้	
ดิบ	โคลงค่างแต่ร์จนำ	มาดั่ง	พิมพ์แฮ
บท	คตาดปราชโม่รดให้	เสนารน้ำดำเนียง	

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

ความศรัทธา

๑ นรชนจนชาติเชื้อ รักศรัทธาใครล้ำราญ ดำรงชีพประกอบกร หวังหลักความทุกขัตถ์จน	ศิริจณาน ทิวถ้วน ศิษฐ์ ไฉนนา เสาะข้างทางธราญ
๒ แสดงดำสันตามปราชญ์ผู้ ว่าศรัทธาคือเวทนา ชีพิตฺวเพราะเป็นอา ทุกขยอมทนยากทั้ง	ปรีชา กถ้าวเฮย ที่ตง รมณ์อาจ ทนแสร ถ่มด่างชีพัสถาย
๓ จักขยายแจกศรัทธา ควรนับล่งของย่างใน ศุขกายและศุขใจ ศุขจิตรมันทิตย ชี	ฉนิต ได้นอ ทน จำแนก นามนา ว่าธาศุขัสถกนธ์
๔ เพราะชนหวังศุขกถา จึงกอบกิจเพิ่มภูต ประโยชน์ยิ่งลัมบูรณ์ ได้ศุขบ้างทุกขบ้าง	เปนมุต แผ่กว้าง บมิลุต ประสงค์เตย เพอตนเหลือทยาน

- ๕ ไบรอนย่อมนกต่างอ้าง   ซอกอรรถ
 ว่าทุกซั้เทียบดังพิศวี   ด้วนพิน
 ความศุขซึ่งมีจิต   เป็นตอก   ดวงแ่
 ยกเหตุให้เห็นคน   ตตอคคตองพตลทท
- ๖ ผู้ว่าศุขมากแย่ง   ยันยัน   ฤถ้าวเฮย
 ให้เทียบทุกซั้ซั้มัน   แผนกไว้
 ตำรวดและโคกศัคตัย   ไตมาก   สัมยัฮา
 หิวหากมากกว่าให้   เหตุพินศุขหลาย
- ๗ อธิบายความคิดทั้ง   สดงประการ   ันพอ
 คำแรกกถ้าวพิศดาร   ยิงตัน
 คำดังตติวจารณั   จนหยาม   เกินแถ
 ขอตติคตความตัน   แต่งแต้มคามใจ
- ๘ ผู้ใดมีศุขมัน   เสื่อมสบาย   ดงขอ
 นับว่าทุกซั้เยียมกราย   กตัมร้อน
 ผู้ทุกซั้เมอทุกซั้หลาย   คงประสับ   ศุขแ่
 ศุขและทุกซั้คตอยกระท้อน   ทุกครังครวแแปดง

- ๕๕ ๑๕ ควรแสดงคู่ช่ทุกช้เขา คู่กัน
นำคู่ช่ทุกช้คงพัน ผูกท้าย
ขยาคู่ช่ยอมนำสรพ์ ทูช้เกิด มีแฮ
ค่างแค้ช้เร็วร้าย ช้อนด้วยทางเดิน
- ๑๖ ๑๐ ขยาคเกินทุจวิคเกอ กอบกจิ
คู่ช่ห่อนยังย่นถนิต เน้นช้
ถ่วงทุกช้ที่เน้องคิต ตามถ่ง แรงนา
ช้กมกช้ถกถกถ่า ยิงถ่าคู่ช่หลาย
- ๑๗ ๑๑ ขวนชววยหาคู่ช่ด้วย ความลู่ จริตถ
ยอมจระถ่มจิตวตุ แน่นพัน
ทุกช้กระทอนห่อนแรงตุ ดังทุ จริตพอ
แต่ไม่พันคัมคั้น ครอบได้กายหลัง
- ๑๘ ๑๒ ยิงหวังความคู่ช่ถัน ตราบไต
จักถะหลัดทุกช้ใน ห่อนได้
ทุกช้จระงับไป เพราะระงับ คู่ช่แฮ
จักคู่ช่ถลัดคทุกช้ให้ ประหยัดยังระวงใจ

๓๓
๑ ผู้ใดยื่นร้ายแฉะ
ทุกขศุขข้อมไม้
ดวงจิตปราศรัต
นึ่งหยดสุดทางเมอ

ยินดี ดีับนา
หมดเชื้อ
เป็นศุข ยิ่งแฉ
ศุขนนฤพาน

๓๔
๑ เวียงสารจวนจวบสิ้น
เข็ญเวมมากตาทเข็ญมา
ผู้แทนตภาณา
ครมสืบต้ามบทแก

เวดา พิมพะเฮย
ฝตแท
ยกถก เกณฑแฉ
ศุขทงโตกยธรรม

จุฬาลงกรณ์

ความกล้า

๑ ดัชนีความซึ่งกล้า	คือใจ
ดูหมิ่นต่อสรรพไทย	ทอด้
ยากจนทุกข์ทนใน	มรณะ กัด
ใจไม่กลัวไม่คืน	ไม่สั่นหวั่น
๒ มีจิตคิดกล้าเพื่อ	ส่มหมาย
ดีชอบแล้วถึงตาย	ไม่กลัว
กลัวเพียงแต่ความขาย	หน้ามนุษย์ นินนา
มละประโยชน์คนตาม	เผด็จเป็นผล
๓ คนกล้ามีใฝ่	ไม่กลัว เดชนา
คนไม่เกรงกลัวมัว	มิดตา
ไม่คิดผิดชอบกลัว	ตงคตะ กั้นแฮ
หาญหักคดจกกล้า	ปดุกให้เสร็จประสงค์
๔ คงเห็นความกล้าว่า	เป็นกลาง
ในระหว่างขรรคมืดขวาง	ชัดดี
ไม่กลัวหนึ่งขลาดตาย	กลัวหนึ่ง เกินนา
หนึ่งไม่หาญหนึ่งผู้	อาจหัวเกินหาญ

- ๕
๑ สถานที่ให้เกิดกล้า นับเป็น สองแฉ
โดยรูปโดยธรรมเห็น เหตุไฉน
รูปกายดำตันเอ็น เอิบอาบ แรงแฉ
มักจะชวนกล้าได้ กว่าผู้ทรพด
- ๖
๑ ชนมีสติจิตดำ ในจิตร
มลายหวนหวนคิดเดี่ยวคิด ชักกล้า
ความรู้จักขอบเขต ดีชั่ว
นำนะให้กล้ารำ รมสู่ สิ่งดี
- ๗
๑ เขี่ยในจะทรามแท้ มืดเหตุ กกล้าฤ
บางคาบคนเซตาเพศ ไม่รู้
ประมาทกิจฤทธิเดช ดูดิ่ง กกล้าแฉ
อ้อ, เหตุนี้ของผู้ เรี่ยไว้ ไม่กล้า
- ๘
๑ ตักต่างจริงนัย่อม กกล้าขาย
บ่อนเกรงอันตราย ดักเดอ
รู้จักกิจที่หมาย ควรจะ ทำนา
ตั้งเรื่อประโยชน์ เก่งผู้ทรงคุณ

๙๑	◎ ความกตัญญู โลกให้	เป็นสุข
	ความไม่กตัญญูเกิดทุกข์	กว่า
	ความชลาศชาง่ายคุณ	เข็ญขึ้น
	คุณ โทษขรรมหาดาน	แน่แท้พึงเป็น

๙๐	◎ บางพวกเห็นว้างเรียก	ผิดคือ,
	เถระว่ากตัญญู	ผูกใจ
	ปากร้ายกระหืดหวั่น	เรียกปาก กตัญญู
	หญิงชั่วหาผิด	เรียกกตัญญู

๙๑	◎ มีอีกทางต่างด้วย	ความแปลง	แปลกษา
	เมก, ฤทธิเมื่อเข้มแข็ง	ฤทธิกตัญญู	
	รักเกลียดเมื่อเต็มแรง	รักเกลียด	กตัญญู
	กตัญญูคุณเฉยๆ	กตัญญู	กตัญญู

๙๒	◎ ไช้ความตามคิดค้น	คนเตา	ตบึงเฮย
	ผู้แต่งกันเขา	ถูกแท้	
	ที่จริงจะยังเขา	อยู่ดี	บ้างแน
	ผู้อ่านจวนช่วยแก้	กตัญญู	ให้บริบูรณ์

ความขลาด

- ๑ ความขลาดมีอยู่ถ้วน
 ผู้ข้าอาจอดทน
 ใครไม่อดทนกับคน
 เขาจะชี้ให้เห็นได้
 ทุกคน
 ชื่นใจ
 นนขลาด เจียวนา
 เพราะด้วยคนทำ
- ๒ มิจะขลาดจำขลาดให้
 ขลาดจะข้ามยอด
 มิว่าขลาดประบน
 ขลาดจะพาดคนได้
 รั้งถ ขลาดนา
 เพิ่มให้
 ไปทุก สิ่งนา
 ทุกขแททนเห็น
- ๓ ดิ่งโตเป็นผิตแท้
 ผิดอาจจะพาชาคม
 อันอะสุระมีค่าจ
 ใครขลาดผิดจะชี้
 กวขลาด เทอญพ้อ
 อดซ้ำ
 ดิ่งเปล่า นินา
 หลอกให้ ใจหาย

กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม